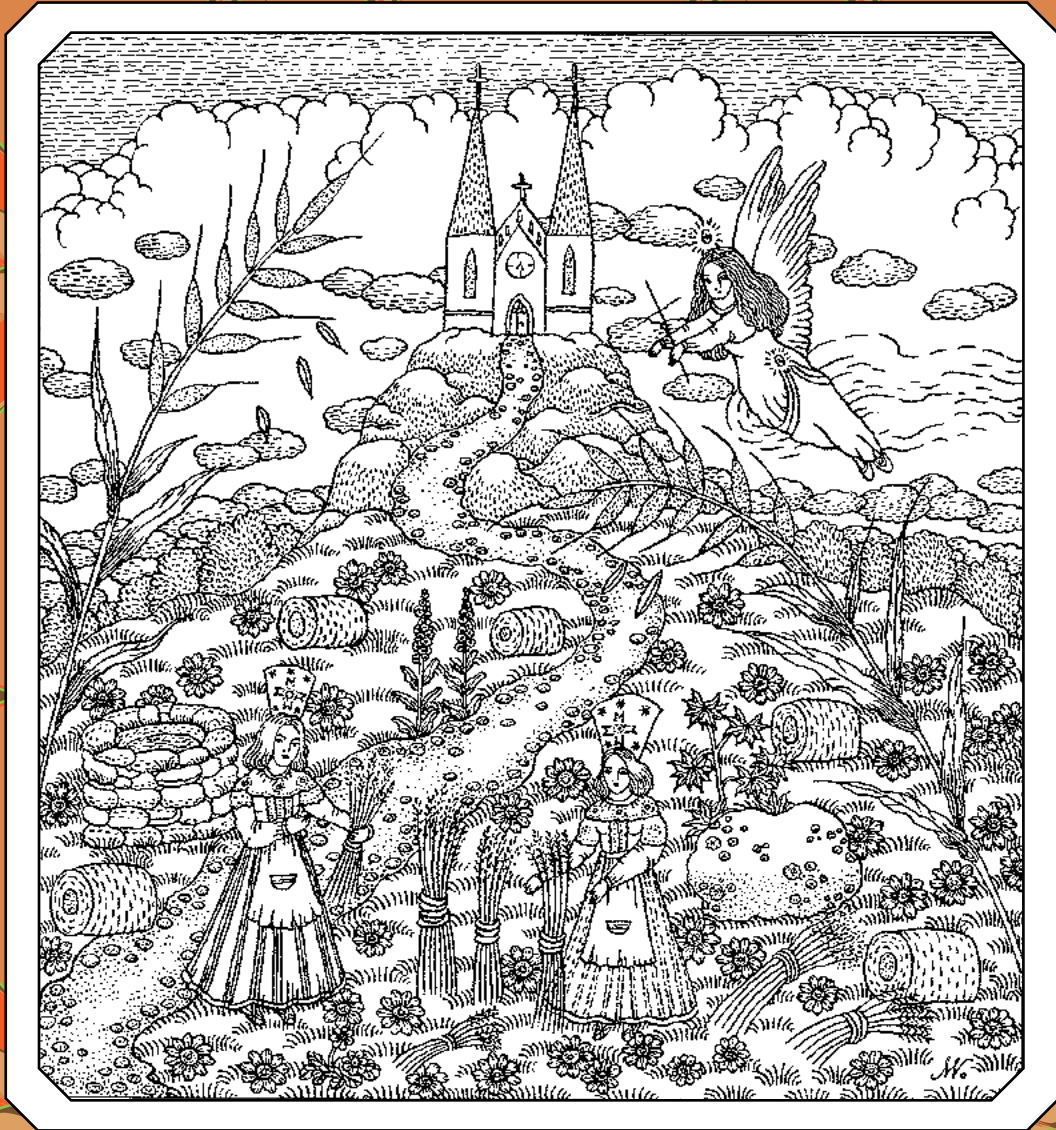

SULANE

TALLINNA KAARLI KOĞUDUSE AJAKIRI

Me ei ole kirjatähe, vaid Vaimu sulased,
sest kirjatäht suretab, aga Vaim teeb elavaks.
/2Ko 3:6 järgi/

Maara Vindi illustratsioon

- 1 **Juhtkiri**
- 2 **Jutus.** Usk Kristusesse kuulutab elu võitu surma üle
- 3 Püha Antonius Suur (251–356 a.D.)
- 7 Ettemääratusest ja vabadusest rabi Leineri perspektiivi kaudu
- 12 Jumala armuand
- 13 Liturgia ja kommunikatsioon
- 16 **Koguduse ajalugu.** Aino Schmidt 100
- 18 **Muusikatöö.** Lastekooriga Soomes
- 20 **Muusikatöö.** Piigadega Itaalias. Reisikiri.
- 22 **Koguduse töötajaja.** Toimekas ja rõõmsameelne.
Intervjuu Maarian Lendiga
- 23 **Diakooniatöö.** 20 aastat sõprust.
- 26 **Lastetöö.** Kaarli Kooli põhimõtted
- 30 Inglise, taevased saadikud

Toimetus
Jaak Aus
Ain P. Leetma
Karin Kallas
Maara Vint
Peeter Paenurm
Marju Raabe
Kerli Indermitte
Küllike Valk
Saima Sellak-Martinson
Toimetus
Väärtuskasvatuse toimikond
Anu Allikvee

Juhtkiri

Maailm meie ümber on kiirelt muutuv ja mitmekesine, tihti näib, et tänane päev on juba hoopis teistsugune, kui oli eilne, tundub, et kogu aeg toimub midagi, millega paratamatult kaasnevad muutused. Ühest küljest on areng ja edasiliikumine ju tervitatav, kuid samas võib tekitada ka ebakindlust, sest sunnib oma põhimõtete ja seisukohtade üle tõsisemalt aru pidama ning vahel ehk ka oma seniseid arusaamu ja ümbritsevasse suhtumist ümber mõtestama.

Usklikena teame, et kuigi elame maais maailmas ja oleme väga tihedalt seotud kõigega, mis siin aset leiab, on meil kindel ja turvaline alus, mis ei muutu, meil on igal päeval võimalus loota Loojale. Peagi tähistame usupuhastuspüha, mil laulame: „Küll kannab kindel kalju Issanda kogudust. Tuult, tormi olgu palju, et karta hukatust, - ei tema alus kõigu seal kalju põhja peal, ei tema koda liigu ka tuules, tormis seal./---/ Ta seisab, sest tal pandud on alus ülevalt, Krist Jeesus, kes meil antud kui Jumal Jumalast.” /KLPR 161/.

Mitmekesiseid, kuid siiski ühes suunas osutavaid teemakäsitlusi leiame ka see kordsest Sulasest.

Jutus on koguduse õpetajalt Jaak Ausilt, südamlilik Lõikustänapühateemaline mõtisklus on

kunstnik Maara Vindilt. Jumalat kõiges usaldama juhatab meid ka Antonius Suur, keda tutvustab isa Ain Peetrus. Ettemääratusest ja vabadusest rabi pilgu läbi kirjutab Karin Kallas. Liturgia olulisusest mõtiskleb Peeter Paenurm. Mihklipäeva valguses leiab käsitlemist ka inglise teema kunstis Anu Allikveelt.

Käsitlemist leiavad ka kogudusega seotud teemad. Tänapäev meenutab Marju Raabe tekstiilkunstnik Aino Schmidt tema 100. sünniaastapäeval. Lugeda saab ka meie toimekast koorijuhist Ma-

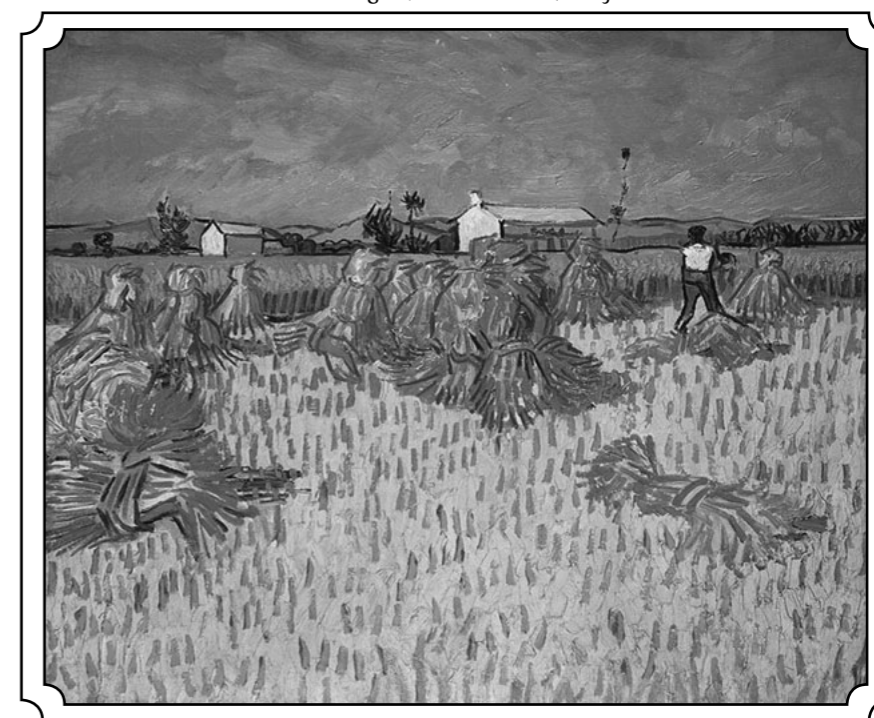

rian Lendist ning tema juhendatavate kollektiivide suvistest tegemistest. Kaarli Kooli väärtuskasvatuse toimikond tutvustab meie koguduse kooli põhimõtteid ning väike meenutus läbi piltide on sõpruskoguduste diakoonia laagritest 20 aasta jooksul.

Lahket lugemist soovides

Sulase toimetus

Vincent van Gogh (1853–1890). Viljalõikus Provances, 1888.

EELK Tallinna Toompea Kaarli Kogudus

Toompuiestee 4, Tallinn 10142
Telefon 619 9100
e-post: tallinna.kaarli@eelk.ee
kodulehekül: www.kaarlikogudus.eu

Sulane. Tallinna Kaarli koguduse ajakiri, ISSN 1406-8168; tiraaž 400; ilmub kaks korda aastas
Trükikoda: PrintStart OÜ
Toimetus: Külli Saard, Saima Sellak-Martinson
Küljendus: Külli Saard
Arvelduskontod: SEB, arve: EE171010022004706006
Swedbank, arve: EE392200221011214295

Usk Kristusesse kuulutab elu võitu surma üle

Kui Jeesus seda neile rääkis, vaata, siis tuli üks ülem, kummardas teda ja ütles: „Mu tütar suri äsja, kuid tule, pane oma käsi ta peale, siis ta ärkab ellu!” Ja Jeesus tõusis, läks temaga kaasa ja samuti ta jüngrid. Ja vaata, üks naine, kes oli olnud veritõves kaksteist aastat, tuli ta selja taha ja puudutas ta kuue palistust, sest naine mõtles endamisi: „Kui ma ainult saaksin puudutada tema kuube, siis ma pääseksin!” Aga Jeesus pöördus ja sõnas teda nähes: „Tütar, ole julge, sinu usk on su päästnud!” Ja naine sai terveks selsamal hetkel. Kui Jeesus ülema majja jõudis ning nägi vilepuhujaid ja käratsevat rahvahulka, siis ta ütles: „Hoiduge eemale, tüdruk ei ole surnud, vaid magab!” Aga nad naersid tema üle. Ent kui rahvahulk oli välja aetud, läks Jeesus sisse, võttis tal käest kinni ja tüdruk ärkas üles. Ja kuuldus sellest levis üle kogu selle maa. Mt 9:18–26

Kirikuaasta on üles ehitatud rütmile, milles vahelduvad erinevad perioodid. Eriline on see, et need vaheldumised on seotud ka inimese elu, tunnete ja meeleoluga. Nii olemegi nendes rütmides jõudnud aega, kus juttu rohkem surmast ja igavikust.

Kord ütles üks noor, et see on kirikuaasta jubedam aeg, sest räägitakse surmast kui paratamatusest ja miks peab seda üldse meenutama. Olen täheldanud, et kui surma teema ka kuskil jutuks

tuleb, kaitsevad inimesed ennast kiiresti, öeldes: „Ärme räägime sel teemal.“

Mõnes mõttes võib ütelda, et surmast rääkimine on kui tabu. Ka lastega ei räägita neil teemadel ja matusetalitustel on ikka vähem ja vähem lapsi. Öeldakse: ärme traumeeri.

Ometi on ju surm loomulik. Siia maailma sündides me teame, et kord selle maise tolmu oma jalgadelt pühime. Probleem on aga selles, kuidas me surma näeme ja sellest aru saame.

Siin aga tuleb ütelda lause, mis tänasel päeval on oluline: see on usu küsimus. Teisiti öeldes peame küsima, milline on meie usk, ja kui veel seda täpsustada, siis milline on meie lootus.

Tänapäeva religiooniteadlased on toonud välja, et inimese religioosus ei ole normaalne, kui ta tunneb hirmu surma ees. Ometi peame me kristlastena surmast rääkima, sest kui usume Kristuse ülestõusmist, siis peame rääkima ka Tema surmast. Surm ja ülestõusmine on lahutamatud. See aga ei tähenda, et me räägime surmast kui hirmutajast.

Kirjas tessalooniklastele ütleb Paulus: „Meie ei taha aga, vennad, et teil jääks teadmata nende järg, kes on läinud magama, et teie ei oleks kurvad nagu need teised, kellel ei ole lootust” (1Ts 4:13). Paulus viitab, et surmaga seotud teemad tekitavad inimestes lootusetuse tunnet, sest kui surm on

kõige lõpp, siis tekitab see hirmu ja nagu ütles Paulus – lootusetust.

Loomulikult peab jälle kordama, et see on usu küsimus. Aga oli seegi ju usu küsimus naisele, kes haaras tervenemislootuses Jeesuse hõlmast või veelgi enam oli selleks isa pöördumine Jeesuse poole, kui ta palus Issandat äratada tütar surnuist. Inimesed, kes kohal olid, naersid, sest nad olid surma võidus kindlad, nüüd aga kogevad nad elu võitu. Eks ole ka nii tänases maailmas, kus inimesed oma argielus naeravad sageli Jeesuse üle ning ühel hetkel, kui seistakse surma väravas või lähedase puusärgi juures, valdab inimest hirm ja naeru ei ole kuskil. Surm võidutseb inimese üle.

Surm saab inimesest võitu, kui inimesel ei ole usku ja lootust. Surm võidutseb, kui inimene tema võitu tunnustab. Suure Reede, Kristuse surmapäeva ja Ülestõusmispühade juurde käib mõte, et kui Jeesus suri ristil, siis surm oli võidumees ja kõik, kes igatsevad Jumalat näha surnuna, tundsid sama. Nende rõõm aga muutus nutuks, kui Jeesus surma purustas ja astus hauast välja ellu töötusega, et Tema elab ja koos Temaga peavad elama kõik Tema omad.

Usk Kristusesse kuulutab elu võitu surma üle.

Selline mõte on ka põhjuseks, miks tuntud matemaatik, füüsik aga ka filosoof Blaise Pascal on valmis vedama kihla Jumala olemasolu peale. Tingimus on, et

võidust saame teada siis, kui sureme. Ta rõhutab, et inimene, kes on elanud jumalakartlikult, pärib igaviku, kui ta sureb aga jumalakartmatult, hukatuse. Kui aga seda igavikku ei ole, millesse usutakse, siis ei saa me sellest midagi ka teada. Nii tuntakse seda mõtet Pascali kihlveona, kes rõhutab siis, et kaotada pole midagi, kui uskuda ja loota.

Pascal toetub oma kihlveos töötustele ja usule, saades sellest lootust ja väge, et vedada kihla Jumala olemasolu peale. Meie usu julgustajaks on pühakiri, mis tuletab meelde seda armu, mis Kristuses Jeesuses on ilmsiks saanud.

Püha Paulus kirjutab tessalooniklastele: „Teie, vennad, ei ole pimeduses, nii et see päev saaks teid tabada nagu varas. Teie kõik olete ju valguse lapsed ja päeva lapsed. Niisiis, ärgem magagem nagu tei-

sed, vaid olgem ärkvel ja kained, rõivastatud usu ja armastuse kaitserüüga ning päästelootuse kiivri-ga.” (1Ts 5:4–8)

On vale arvata, et religioon püüab surmaga hirmutada, et inimesed kiriku rüppe pöörduksid. Nii ei taha ka Jumal meid oma sõna läbi surmaga hirmutada, vaid õigele teele juhtida. Püha Paulus kirjutab: „Jumal ei ole meid asestanud viha alla, vaid pääste saamiseks meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi” (1Ts 5:9). Taolisi kinnitusi Jumala armulikkuse ja halastuse kohta võime piiblist leida palju. Kõige esmasemaks ja kõnekamaks neist on see, mida meile kuulutatakse meie Issandast Jeesusest Kristusest endast. Ta ei tulnud selleks, et meie üle kohut mõista, vaid et meid päästa ja lunastada.

Ta tuli, nagu Ta ise ütles, selleks, et meie eest palju kannatada

ja kõlbmatuna ära heidetud saada. Ta tuli selleks, et me Teda tundma õppides õpiksime tundma Jumala armastust ja halastust. Ja kui oleme seda kogenud, siis mõistame, kui oluline on, et suudaksime elada Jumala tahte järgi, kasutada ära veel seda hästi soodsat aega ning päästepäeva, et olla valmis Issandaga kohtumiseks ja seda ükskõik millisel elu hetkel, kui Tema meid kutsub.

Jeesuse Kristuse läbi on meie elu kingitud. Mitte ainult elu selles maailmas, vaid igavene elu. Usaldagem endid Looja hoolde usus ja lootuses, sest siis kaob ka surmahirm ja elu võidutseb meis.

Koguduse õpetaja Jaak Aus

PÜHA ANTONIUS SUUR (251–356 a.D.)

Hea Sulase lugeja! Soovin Sulle ilusat sügist ning head lugemist meie kirikuisade sarjas. Eelmises Sulase numbris oli mul võimalus Sulle tutvustada Püha Benedictust, keda peetakse õigustatult kogu läänemunkluse rajajaks ja isaks. Käesolevas numbris tahan aga tutvustada isikut, kes ajaliselt elas natukene enne Püha Benedictust ja keda peetakse kogu munkluse isaks. Selleks isikuks on Püha Antonius Suur. Kuna aga Antoniusi on kirikukalendris palju, siis just mainitud pühak kannab ka

nimetust Suur, nagu see tihti saab osaks esimestele. Head lugemist ja vaimulikku mõtlemist!

Püha Antonius või lihtsalt Antonius (kr Ἀντώνιος, ld Antonius) oli kristlik munk Egiptusest, keda on austatud pühakuna juba tema surmast saadik. Teda eristatakse teiste Antoniuside hulgast ka järgmiste nimedega: Antonius Suur, Egiptuse Antonius, Abt Antonius, Kõrbe Antonius, Ankoriit Antonius ja Teebai Antonius. Heal lapsel pidavat ikka mitu nime olema. Märkimaks tema tähtsust

kõrbeisade hulgas, aga samuti hilisemas kloostri liikumises, on ta tuntud ka kui kõikide munkade Isa.

Antonius sündis 251. aastal Egiptuses Coma külas, mis asub Teebai kõrbe lähedal. Tema vanemad olid küllaltki kõrge soost vagad kristlased. Antonius oli väga tõsine laps ning igati kuulekas oma vanematele. Talle meel-

dis osaleda kirikuteenistustel ning alati kuulas ta ülimal tähelepanuga Pühakirja, mis jäi tema mällu kogu eluks.

Kui Antonius oli umbes 20-aastane, kaotas ta oma vanemad. Sellest ajast peale langes Antoniusel vastutus kanda hoolt oma noorema õe eest. Umbes pool aastat peale vanemate kaotamist mõtles Antonius kirikus viibides kirjakohta peale Apostlite tegude raamatust, kus on öeldud, et inimesed müüsid oma vara ning andsid selle eest saadud raha apostlitele, et need omakorda saaksid aidata abivajajaid.

Siis ühel päeval jälle kirikusse sisenedes kuulis ta evangeeliumist kohta, milles Kristus kõnetas noort rikast meest: "Kui sa tahad olla täiuslik, siis mine müü oma varandus ja anna vaestele, ja siis on sul aare taevas, ning tule, järgne mulle!" (Mt 19:21). Antonius tundis, et need sõnad kõnetasid just teda ennast. Ta müüs kogu oma vanemate surma järel päritud vara, jagas tulud vaestele ning jättis hüvasti oma õega, kes elas kloostris õdede hoole all.

Lahkunud vanematekodust, alustas Antonius askeetlikku elu mitte kaugel kodupaigast. Kogu eluks vajaliku hankis ta omaenese kädetööga, mille abil oli tal võimalus teenida nii palju, et teha annetusi ka vaestele. Tihtipeale õnnestus tal külastada teisi piirkonnas elavaid askeete, kelle käest ta lootis leida nõuandeid ja juhiseid. Oma vaimuliku elu arenemiseks oli tal välja kujunenud üks konkreetne askeet, kes oli talle vaimulikuks juhendajaks.

See oli just sel perioodil, mil Antonius tundis tohutuid kiusatusi. Saatan püüdis Antoniusel meeltes esile manada eelneva elu luksust ja muretust ning panna teda kahtlema tehtud valikutes. Ühtlasi püüdis ta tekitada Antoniusel süütunnet, et ta oli jätnud oma õe maha. Ning viimaks lootis ta Antoniusel meelitada lihalike himudega. Kuid Püha Antonius jäi vankumatuks tänu palvele, milles ta mõtles Kristuse peale, ja Tema abil ta sai võitu saatana kiusatustest.

Olles veendunud, et see ei ole ainukene rünnak saatana poolt, püüdis Antonius veelgi rikastada oma palveelu. Ta palvetas, et Issand näitaks talle kätte tee lunastusele. Selle palve vastuseks sai Antonius järgmise nägemuse: ta nägi palvetavat askeeti, kes, palve lõpetatud, asus tööd tegema. See oli ingel, kelle Jumal oli saatnud juhendamaks oma valitut.

Antonius seadis eesmärgiks väga reeglipärase ja askeetliku eluviisi. Ta sõi ainult peale päikeseloojangut ning suurema osa oma uneajast veetis palves. Mõne aja pärast oli tema palveelu niivõrd intensiivne, et ta magas ainult iga kolme päeva järel. Kuid saatana ei jätnud teda sellegipoolest veel rahule ning jätkas oma trikkidega. Aga kuidas iganes ta ka ei proovinud, Antonius oli alati valmis saatana kavalusest ja pettusest palve abil jagu saama.

Et olla veelgi suuremas eraldatuses, asus Antonius elama surnuaeda külast eemal. Ta palus ühte oma sõpra, et see tooks talle leiba ettenähtud päevadel, ning üle-

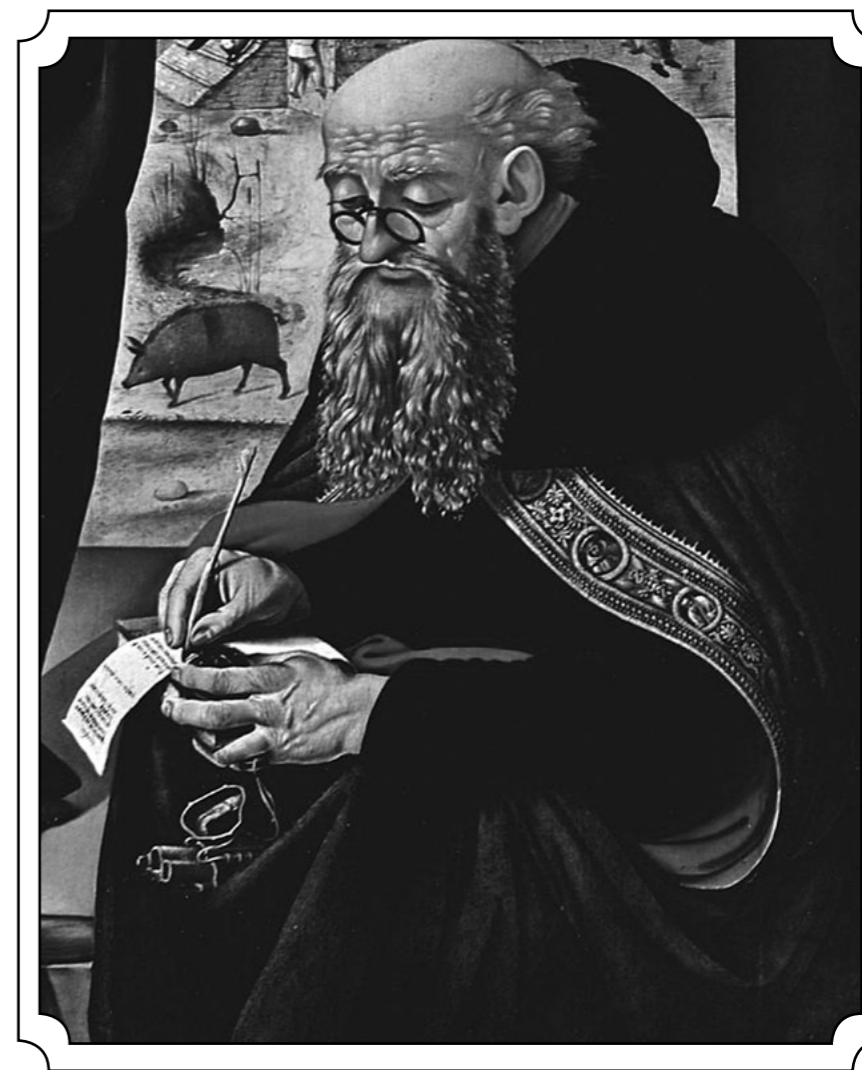
jäänud aja oli Antonius sulgunud koopasse. Sellel perioodil ründas teda jällegi saatana, kes püüdis võtta Püha Antoniusel elu. Järgmisel päeval, kui tema sõber tuli talle leiba tooma, leidis ta Antoniusel justkui surnuna maas lamamas. Ta kandis Antoniusel külla ning kõik valmistusid juba matusetalituseks, kui viimaks südaõõsel tuli Antonius teadvusele ning palus, et ta kantaks tagasi oma koopasse.

Antoniusel usaldus Issanda vastu oli palju võimsam kui saatana kavalus. Koletise kuju omandades püüdis saatana sundida Antoniusel lahkuma koopast, kuid ka siin jäi Antonius peale tänu usaldusele Issanda vastu. Üles vaadates nägi Antonius koopalaes avaust, kust tuli sisse valgus. Antonius hüüdis: "Kus sa oled olnud, halastaja Jumal? Miks sa ei ilmutanud ennast kohe minu piinade algusest saati?" Issand vastas talle: "Antonius, ma olin siin kõik see aeg, kuid see oli minu tahe, et sa võitleksid kannatustega. Nüüd aga, kus sa oled jäänud ustavaks, olen ma sulle alati toeks ja luban, et sinu nimi saab tuntuks kogu maailmas." Peale seda nägemust kadusid Antoniusel ihult armid ning ta tundis ennast tugevamana kui kunagi varem. Ta oli sellal 35-aastane.

Omandanud võitluses saatanaga vaimse tugevuse, otsustas Antonius minna elama Teebai kõrbe ning teenida Issandat just seal. Ta küsis oma vaimulikult juhendajalt, kas too ei tuleks koos temaga kõrbe. Viimane loobus Antoniusel ettepanekust oma kõrge eaduse tõttu, kuid andis Antoniusel kaasa oma õnnistuse. Niisiis läks Antonius

kõrbe üksinda. Järgnevat 20 aastat veetis ta täielikus üksinduses ning ka siin oli tema igapäevaseks osaks võitlus saatanaga. Viimaks saavutas Antonius täieliku meelelahu. Loomulikult teadsid Antoniusel sõbrad tema asupaika ning varsti hakkas tema juures käima palju rahvast, et saada vaimuliku nõu ja tarkust. Peagi hakkasid sinna kanti kerkima ka kloostrid, mille liikmetele oli Antonius vaimulikuks juhendajaks. Ta püüdis alati toetada nende indu, kes oli ennast juba pühendanud mungaelule, ning oli oma armastuse ja askeetliku eluviisiga innustuseks paljudele. Ta manitses kõiki alati armastama Issandat ning mitte alla andma oma igapäevases töös. Samuti julgustas ta munki mitte kartma saatana rünnakuid, vaid just Issanda elulooval risti jõuga võitlema saatana vastu.

Aastal 311 leidis aset suur kristlaste tagakiusamine. Kuna Antonius oli täis soovi kannatada koos märtritega, siis lahkus ta kõrbest ning läks Aleksandriasse. Ta teenis avalikult vangistatuid. Samuti oli ta alati kohal kristlaste avalikel ülekuulamistel ja süüdistusprotsessidel. Ning samuti oli ta ikka kohal, kui kristlasi toimetati hukkamispaigale. Vaatamata Antoniusel soovile kannatada koos märtritega, ei lasknud Issand tal sellest osa saada. Issand hoidis teda just selleks, et Antonius saaks olla märtritele toeks ja abiks. Kui tagakiusamised lõppesid, siirdus Antonius tagasi kõrbe ja jätkas oma endist elu. Issand andis Antoniusel erilise anni ajada välja kurje vaime ning tervendada haigeid

palve jõul. Tema juurde hakkasid saabuma rahvamassid, kuid seeläbi oli häiritud ta erakuelu. Antonius otsis rohkem vaikust ja rahu ning asus elama veelgi eraldatummale kohta kõrbeväggedes. Kuid rahvas sai alati teada tema asukoha ning tuli ikka tema juurde vaimuliku juhendamise sooviga.

Veel ühel puhul lahkus Antonius kõrbest ning läks Aleksandriasse, et kaitsta usku arianlaste eksiõpetuse eest. Kuna ariani eksiõpetuse pooldajad teadsid, et Antoniusel nimi oli levinud ja tuntud rahva seas, püüdsid nad süüdistada Antoniusel arianlaste õpetuse järgimises. Kuid Anto-

nus lükkas kõik need süüdistused avalikult tagasi. Selle lühikese perioodi jooksul, mil ta oli Aleksandrias, suutis Antonius tuua paljud paganad Kristuse juurde.

Antonius armastas erinevatest elualdkondadest ja paikadest pärit inimesed. Paganlikud filosoofid tulid ükskord Antoniusel juurde, et teda narrida ja talle ette heita vormikohase hariduse puudumist, kuid oma sõnadega pani Antonius kõik vaikima. Isegi keiser Konstantinus Suur koos oma poegadelega saatis kirja Antoniusel, millele ta palus vastust. Antonius kiitis keisrit tema usu eest Kristusesse ning manitses

teda alati meeles pidama viimset kohtupäeva ja seda, et Kristus on ainus ja tõeline Kuningas.

Kokku veetis Antonius kõrbes 85 aastat. Vahetult enne surma andis ta oma orduvendadele teada, et teda ei ole enam kauaks nende seas. Ta manitses neid hoidma alal õiget usku, mitte ennast siduma hereetikutega (eksiöpetuste levitajatega) ega hülgama oma igapäevaseid mungaeltu kohustusi. "Püüdke olla sidemes Issandaga ja pühakutega, et peale surma võiksid nad teid vastu võtta kui pere liikmeid oma igavesse koju."

Antonius andis oma sõpradele teada, et ta tahab olla maetud kõrbes, mitte Aleksandrias. Ühe oma mantli jättis ta päranduseks Pühale Aleksandria Athanasiusele ning teise mantli Pühale Serapionile. Antonius suri rahus 356. aastal 105-aastasena. Tema jüngrid matid ta tema enda soovi kohaselt kõrbe.

Antonius eluloo on kirja pannud Püha Aleksandria Athanasius (Püha Athanasiuse kohta on ilmunud ka artikkel varasemas Sulases). See on esimene biograafia pühakust, kes ei olnud märter. Ning toetudes Athanasiuse kirjutistele, võib öelda, et tegemist on ühe parima pühakuga, kes eales elanud. Johannes Kuldsuu (kelle kohta on samuti ilmunud artikkel varasemas Sulases) soovitab, et Antonius biograafiat loeks iga kristlane. Pean tunnistama, et olen siinjuures auväärsete kirikuisade arvamuste ja soovitustega sajaprotsendiliselt nõus.

Athanasius kirjutab biograafia lõpuosas, et kõik need asjad, mil-

lest biograafia kirjutab, on tühi- sed võrreldes Antonius voo- rus- tega. Noorusest kuni kõrge eani jäi Antonius ustavaks askeetlike eluviisile. Ta ei mugandanud oma riietust vaatamata kõrgele eale ega muutnud oma toitumisharju- musi. Elu lõpuni oli ta täie terve juures. Isegi vanas eas oli tema nägemine ideaalne ning tal ei olnud välja tulnud mitte ühtegi ham- mast. Ta oli tugev kuni lõpuni. Temast räägiti kõikjal ja teda armastati. Tema nõu otsisid koguni inimesed, kes ei olnud teda varem kunagi näinud. Ning kõik see on tunnistuseks hinge voo- rus- est, mis on armas Jumalale.

Antoniusel on meile päranda- dina jäänud 20 jutlust, mis räägi- vad mungaeltu voo- rus- test, ning 7 kirja kloostritele Egiptuses, mis käsitlevad moraalset täiuslikkust, mungaeltu ning vaimset võitlust.

Samuti on meile jäänud tema poolt kirja pandud Reegel. (Tõsi küll, mõnele allikatele toetudes ei ole see Antonius enda kirja pandud).

Aastal 544 toimetati Antonius säilmed (reliikviad) Aleksandrias- se, kust omakorda hiljem need toimetati Konstantinoopolisse. Konstantinoopoli viidi säilmed omakorda 11.–12. sajandil Viinist väljaspool asuvasse piiskopkonda. Ning viimaks, 15. sajandil toi- metati tema säilmed Arles'i linna Püha Julianuse kirikusse Prant- susmaal.

Võime julgelt väita, et enamik teadaolevast materjalist Anto- niuse kohta on edasi antud tema biograafias, mis on kirja pandud Püha Athanasiuse poolt. Viimane kirjeldab Antoniusi kui ilma hariduseta püha ja vaga meest, kes elas oma elu täielikus harmoonias jumaliku tõega. Kuna see teos tõl- giti hiljem ladina keelde, siis aitas see tugevasti kaasa Antonius po- pulaarsuse levikule, seda just eriti kristlikus maailmas.

Antoniusel oli lihtne ja just oma lihtsa eluviisiga suutis ta kõita paljusid inimesi. Lihtsu- ses pidavat peituma võlu. Usun, et tihtipeale elame ise oma elud nii keeruliseks, et ei suuda enam metsa näha, sest puud on ees. Ehk on siinjuures just kohane meele pidada Püha Antonius eeskujuga ja paluda tema eeskostet hetkedel, mil tunneme, et kõik pöörleb niimoodi, et ei saa enam millestki aru.

Üks kõrbeisade lugu räägib sellest, kuidas keegi munk nimega Pafnuutsius oli omamoodi kade

Antoniusel peale, sest viimase juurde läks rohkem inimesi vaimlikku juhendamist saama kui tema juurde. Ta otsustas ette võtta pika teekonna jalgsi, et Antonius endaga kohtuda ning asja kohta selgitust saada. Saabunud viimaks Antonius juurde, küsis Pafnuutsius: "Kuidas on see võimalik, et vaatamata sellele, et ka mina olen rajanud ordu ja kirjutanud reegli ning olen igati haritud ja eeskujulik abt, ometi tuleb sinu juurde rohkem inimesi kui minu juurde?" Selle peale vastas Antonius oma

ülmas lihtsuses: "See on sellepärast, et ma armastan Jumalat rohkem kui sina." Peale seda läks Pafnuutsius tuldud teed koju tagasi ja ma usun, et mõtlemisainest oli tal kogu mitu päeva kestnud teekonna jooksul küllalt. Loodan, et ka Sul, hea lugeja.

Püha Antoniusi kujutatakse kristlikus kunstis tihti kandmas mungariüüd ning hoidmas ühes käes karjasesaua, mis on tema kui abti tunnuseks, ning teises käes raamatut. Tihti kujutatakse tema jalgade ees ka siga. Seda seetõttu,

Ettemääratusest ja vabadusest rabi Leineri perspektiivi kaudu

Siinne artikkel on pühendatud ettemääratuse ja vabaduse teemale, mille kaudu saavad avatud inimese ja Jumala suhte mitmesugused tahud. Käsitlen seda teemat lähtuvalt 19. sajandi hasiidi rabi Mordekai Josep Leineri õpetusest, mis kajastub tema Toora kommentaaris „Me hašiloah“. Siinses artiklis soovin aga pigem avada vabaduse/vabadusetuse temaatika sellise nurga alt, mis võiks kõnetada inimest kui sellist, seega jättes puudutamata nii spetsiifiliselt judaismiga seotud eriküsimused kui ka osa Leineri jaoks küll olulisemaid teemasid, mis osutuvad käesoleva teemapüstituse jaoks kõrvalisteks. Viitan vaid mõningatele Leineri eriomastele külgedele, mis teevad tema teoloogia omapäraseks kogu juutlikus kontekstis. Alustuseks aga olgu ajaloos ja hasiidlikus judais-

mis orienteerumiseks toodud ära lühike sissejuhatus rabi Leineri teoloogia konteksti kohta.

Rabi Mordekai Josep Leiner (1800–1854) sündis ja elas Poolas, kus ta kuulus hasidismi liikumise Poola koolkonda (Przysucha-Kotski koolkonnad). Hasidismi liikumine sai alguse 18. sajandi keskpaigas Poola-Leedu aladel. Seal oli mitmeid müstilisi harusid, mis olid tuntud oma eripärase, ekstaatiliselt religioosse käitumise poolest (Rubinstein 2007, 393). Hasidismi liikumise algatajaks peetakse Israel ben Eliezerit ehk Ba'al Šem Tovit (Bešt, u 1700–1760), kes oli üks omaaegsetest müstikutest. Juhtivaks religioos- seks liikumiseks Ida-Euroopas (v.a Leedu) sai hasidism 19. sajandi alguses (Faiers- tein 1991, 112). Tänapäevaks on hasidism kujunenud n-ö peavooluks judaismis.

et Püha Antonius ordu liikmed võisid kasvatada sigu, millest saadud tulu läks ordu poolt ettenähtud heategevusele.

Püha Antonius on kaitsepühakuks nahahaiguste all kannatavatele inimestele, korvipunujatele ja hauakaevajatele.

Kirikus tähistatakse tema püha 17. jaanuaril.

Isa Ain Petrus

Selle paljud erinevad koolkonnad on paigutatavad üldisemalt ortodoksse või ultraortodoksse liikumise alla.

Rabi Leineri õpetus on leitav tema Toora kommentaaris „Me hašiloah“ (esimene köide avaldatud 1860, teised köited ja trükid alles 20. sajandi keskpaigas, Cohen 2006, 3), mille on küll peale rabi surma kirja pannud tema õpilased. See on kirjutatud jutlustena, mida Leiner pidas mitme aasta vältel. Selle asjaolu tõttu ei leia „Me hašiloahist“ ühegi teema süstemaatilist tervikkäsitlust (Faiers- tein 1989, 9–10), mis omakorda muudab õpetuse mõistmise kohati keeruliseks.

Rabi Leineri rajatud Izbitsa

„Me hašiloahi” kaanepilt

koolkond kandis edasi Poola koolkonna ideid, mis eristusid oma rõhuasetuse ja käsitluse poolest teistest omaaegsetest hasiidi koolkondadest. Nendest iseloomulikumad on järgmised: kavatsuse või pühendumise pidamine teost olulisemaks; eksistentiaalse tõe otsingud; eneseteadvuse (kui jumalateadvuse) analüüsimine; isiklik side Jumalaga (Cohen 2006, 19). Tõde ja side Jumalaga on need peamised märksõnad, mille sisu püüan siin artiklis avada.

Neid keske tähendusega teemasid näitlikustan „Me hašiloahi” tsitaatide otsetõlke abil heebrea keelest. Nendes saab nähtavaks nii Leineri ideede resoluutsus kui sügavus. Siin ära toodud üksikud tsitaadid iseloomustavad väga hästi Leineri teoloogiat laiemalt. Väärrib rõhutamist, et rabi Leineri kui Izbitsa koolkonna juhi jaoks oli põhiline eeldus, et tema õpetus on suunatud juutidele (Leineri variandis üksikutele äravalitud juutidele) järgimiseks, toeks ning abiks, st elamiseks, mitte pelgalt mõtteharjutuseks. Leineri õpetuse selline kavatsuslik addressaat ei tähenda aga loomulikult seda, et selle sisul saab olla relevantus üksnes juutidele.

„/.../ Gemara [ehk Talmud]: Kõik on Taevaste kätes, välja arvatud hirm Taevaste ees. See on ainult inimese mõistuse hoomamise suutlikkuse järgi nii, aga tõeliselt on kõik Taevaste kätes ning isegi hirm Taevaste ees.“ (Vajjera’, 8a/45)

Rabi Leineri seisukoht on radikaalne: maailm-kord, inimese elu, isegi palvetamine Jumala poole on Jumala poolt ette määratud. Usku jumaliku ettemääratusse pole ilmselt ükski teine rabi nii äärmuslikult väljendanud. Klassikalises rabiinlikus kirjanduses on kõige lähemal täieliku jumaliku ettemääratusse ideele Leineri tsiteeritud mõte Babüloonia Talmudist: Kõik on Taevaste kätes, välja arvatud hirm Taevaste ees (Fairstein 1989, 21). Selle rabi Hanina kuulsa ütluse sõnastas Leiner ümber ning sellest on saanud Leineri teoloogiat kokkuvõt- tev ning määrav mõte.

Eeltoodud tsitaat sisaldab (vähemalt) kahte olu- list momenti: esiteks ettemääratus, mis välistab va- baduse, ning teiseks inimese piiratuses tulenev usk (piiratud) vabadusse. „Me hašiloah“ sisaldab kohati vastuolulisi viiteid vabaduse küsimusele. Järjekind- lalt kordab Leiner, et inimese elu ja maailma toimi- mine on täielikult sõltuv ainult Jumala tahtest ja, nagu Leiner seda sõnastab, vabal tahtel ei ole reaalsusele rohkem mõju kui küüslaugukoorel (Qoraḥ, 50b/294).

Rabi Leiner räägib vabadusest peamiselt kui il- lusioonist. Selle illusiooni tekitab inimese mõistuse piiratus – piiratud on arusaam Loojast ja loodust. Ebatäieliku mõistmise põhjustatud illusioon ei ole tingimata negatiivne: tänu vabaduse illusioonile tu- leb inimese südamesse soov Jumalat teenida – ini- mene arvab, et suudab seda oma jõust – ning enda teenimist nõuab ka Jumal (Qoraḥ, 50b/294–295). Jumala teenimine aitab inimesel jõuda sügavaima, tõelise arusaamiseni maailmast ja Jumalast. Seega illusiooni tõeks pidamine, arvamine, nagu inimene saaks teha midagi omast tahtest, peaks sisemiselt ikka suunama n-ö tõelise tõe poole, taipamise poole, et vaba tahet inimesel tegelikult ei ole.

Illusiooni ehk inimese puuduliku mõistmise taga on varjatud Jumal. Kuna Jumal soovib (teatud olukordades või ajal) olla varjatud, on illusoorne mõistmine paratamatu. „Me hašiloahi“ üks keskeid

teemasid on berur (hbr ’puhastamine’), see on inimese tahte pu- hastamine, et see oleks kooskõlas Jumala tahtega. Beruri protses- si tulemusena saab Jumala tahe, Jumal ise inimese jaoks täielikult avalikuks ning inimene on osaline jumalikus tões. Selline tõe kae- mus on küll meile võimalik vaid episoodiliselt. Pidev, katkematu Jumala tõe tundmine ning selles olemine on võimalik vaid isikli- ku päästeni jõudnud inimesele (Fairstein 1989, 37). Leiner on sidunud inimese olukorra – ela- mine tões või elamine illusioonis – ontoloogiliselt avaliku või varjat- tud Jumalaga ning Jumala tahtega, mis on kõikemäärav. Inimest juhivad jumalik eeshool (hbr mašgiaḥ, ‘ju- hendamine’, ‘järelevalve’, ‘kaits- mine’). Kahtlustan, et tänapäeval seostub sõnapaar ettemääratus- vabadus tihti hinnanguga negatiiv- ne-positiivne, on ju vabadus üks meie ühiskonna ja kultuuri põhi- väärtusi ja -õigusi. Siiski, ja võib- olla nagu ka meie pärast pikemat järelemõtlemist võime tõdeda, Leineri jaoks on jumalik eeshool õnnistus. Vabadus, st vabadus Ju- malast ei ole tema jaoks ei ihal- datav ega ka võimalik. Illusoorne maailmavaade aga seda just tahab – mingitki vabadust Jumalast, kus inimene oleks ise enda peremees.

Nagu öeldud, on Leineri tee- makäsitlus kohati vastuoluline. Kommentaaris 1Ms 37:1 ütleb Leiner esmalt, et tundub, nagu kõik teod maailmas pärineksid inimestelt ning mõtted Jumalalt. Seejärel vaidleb ta aga sellisele arusaamisele vastu ning ütleb, et tegelikult mõtted tulevad inime-

פ ר ש ת א מ ו ר

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרתי אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. כהן נקרא העובד ה' ורואה כי כל המעשים הנעשים בעולם אינם במקרי דק בהשגחה מאת הש"י ויודע כי כלן הש"י הוא רק להיטב לבניות. ולאדם כזה יוכל לבוא תרעומת כי יראה איזה מעשה ממדות דינו של הקב"ה. כי האדם שנאמר צדעתו כי העולם נוקרת היא לא יוכל לבא כ"כ לידי תרעומות כאשר יראה דבר הנגסה כגד רלונו כי יאמר נוקרת הוא. אך האדם היודע כי הכל נעשה צדי שמים לא יוכל לבוא תרעומות. ועי"ז מהייר הקב"ה לכהנים היינו לעבדי ה' לנפש לא יטמא בעמיו היינו שלל יתי' להם תרעומות על מדות דינו של הקב"ה כי טמא לנפש היינו תרעומות על הקב"ה כי עיקר תרעומתו המלוי בעולם כגד מדות הדין. הוא על ההפקד וההעדר הנמלא בעולם כמזא"ר צוה"ק לכן לזה הש"י אמר אל הכהנים ואמיתיה היא צלחיה ייניו ללחוש לעבדי ה' שלא יתי' להם תרעומות

Lõik rabi Leineri tekstist

selt, aga kõik teod, „need on õnnistatud Jumala kätes“ (Vajješeb, 14a/77). Leiner lisab: „Käskude täitmine või vastupidine [nende mittetäitmine], need on õnnista- tud Jumala kätes ja ainult vahel omistab ta need inimesele“ (Vaj- ješeb, 14a/77). Leiner ei selgita lähemalt viimast mõtet sellest, et vahel sõltub inimese tegu te- mast endast. Võib nentida, et tema ideestiku järjepidevus on katkendlik ning see võimaldab seada kahtluse alla, kas ta ikkagi mõistis maailma täielikult juma-liku ettemääratus juhitud. Kui aga võrrelda, millisel astmel on Leiner välja töötanud ettemäära- tuse teemakäsitluse ning vabaduse oma, siis võib tõdeda, et erinevalt ettemääratus ideest on vabadu- sega seotud tõekspidamised väl- jendatud katkendlikult, mõtted ei ole lõpuni välja arendatud ning need on ülejäänud ideestikuga vastukäivad. Neid n-ö vabadust soosivaid kahtlusi peab aga võtma

tõsiselt, sest need esinevad „Me hašiloahis“ küll üsna juhuslikult, kuid siiski mitmes kohas.

Sõندان siinkohal edasi aren- dada sama kirjakohta juures nime- tatud ideed sellest, et „mõtted tu- levad inimeselt“. Usun, et vabadus mõelda on juba mainitud võtme rolli omava beruri protsessi juures põhimõttelise tähendusega. Lühi- dalt öeldes on berur inimese mõ- tete, tahete ja ihade puhastamine nii, et inimene oleks täielikult ja ainult suunatud Jumalale. See on eelkõige vaimne protsess – oma tegude ja elu tõlgendamine ning nende nägemine tõe valguses, loodu nägemine jumalikust pers- pektiivist (mida peetakse inimese jaoks tõesti võimalikuks) (Fair- stein 1989, 37). Aviezer Cohen, üks olulisimaid rabi Leineri teo- loogia uurijaid Iisraelis, on beru- ri tabavalt nimetanud „kohtumis- punktiks inimese ja Jumala vahel“ (Cohen 2006, 9). Berur loob uue, Jumalast teadliku eneseteadvuse;

inimene saab teadlikuks sellest, kuidas Jumala kavatsus ja tahe on ka inimese enda tahe (vt samas).

See, kas berur leiab aset inimese elus või mitte, sõltub Jumala tahtest. Protsess ise aga peab toimuma inimese vaimus inimesest endast lähtuvalt. Kui inimesel poleks selles protsessis mingit oma osa täita, siis tühistataks inimene kui subjekt täielikult. Aviezer Cohen on beruri nimetanud Jumalaga suhtes oleva „mina“ loomiseks (Cohen 2006, 14–15). Ei saa rääkida „minast“ kui ta pole mingilgi määral ise tegutsev subjekt; inimese ja Jumala vahelisest suhtest rääkimine muutuks sisutühjaks, kui inimene ei oleks subjekt, kellega suhtes olla. See „mina“, kes luuakse, tajub igal oma elu hetkel ennast ja maailma täielikult Jumalast sõltuvana. See ongi viimselt tõde maailmast ja Jumalast, milleni Leiner tahab jõuda.

Inimesel on äärmiselt keeruline mõelda endast kui täielikult vabaduseta olendist. Ummikusse ajab juba enesele esitatud küsimus: „Kas see, kuidas ma tajun vabadust või vabadusetust, on ette määratud?“. Seda teemat, nii nagu ka teisi inimeksistenti puudutavaid küsimusi, ei ole võimalik lõpuni või valmis mõelda, ära mõelda. See, mis seisab Leineri otsustava veendumuse „kõik on Taevaste kätes“ taga, on tõdemine, et loodu sõltub radikaalselt Loojast, et ei saa olla olemas ise-seisvat, Jumalast eraldi seisvat eksistenti. See veendumus mõjutab iga elu aspekti: kuidas me elu elame ja seda tajume. Selle näitlikustamiseks toon järgnevalt

Leineri kommentaari kirjakohtale 3Ms 21:1.

„/.../ Kõik teod, mis on tehtud maailmas, nad ei ole juhulikud, [need on tehtud] ainult õnnistatud Jumala eeshooles/juhimises. /.../ Õnnistatud Jumala tahe, see on ainult loodu heaks. Ja sellisele inimesele [kes eelnevat mõistab] saab tulla kaebus [Jumala vastu], kui ta näeb, milline tegu [tuleneb] Püha, olgu ta õnnistatud, kohtumõistmise omadusest. Sest inimene, kes otsustab oma tarkuses, et maailm on juhus(lik), tema ei saa nii tulla [jõuda] kaebusteni [Jumala vastu], kui ta näeb midagi toimuvat oma tahte vastu, sest ta ütleb: see on juhulik. Aga inimene, kes teab, et kõik toimub Taevaste kätes, temale saavad tulla kaebused [Jumala vastu].

/.../ Ärgu olgu /.../ kaebusi Püha, olgu ta õnnistatud, kohtumõistmise (omaduse) pärast. /.../ Põhiliselt on kaebused maailmas suunatud kohtumõistmise (omaduse) vastu. See on kaotuse ja puuduse pärast, mis on leitav maailmas, nagu on seletatud püha Zoharis [kabala traditsiooni põhi-teos].

/.../ Sosistada Issanda teenijatele, et neil ei oleks kaebusi ka kohtumõistmise (omaduse) pärast, sest alati on õnnistatud Jumala tahe ainult hea, isegi kui seda juhib kohtumõistmise omadus, ka siis on tahe [oma] sügavuses [maailma] heaks.“ (’emor 39b/230–231)

Siin välja toodud lõigus on probleemi tuumaks inimese kaebus Jumala vastu, kui inimene kogeb valu, kaotust või mida-

gi ebameeldivat oma elus. Seda, mis on halb, mida me ehk tajume kurjusena, on traditsiooniliselt judaismis nähtud Jumala kui kohtumõistja väljendusena (selle teine külg on Jumal kui halastaja). Just sellises, inimese jaoks talumatus olukorras saab nähtavaks, kas inimene on tõeliselt mõistnud, et kõik on Jumala kätes – kas inimene suudab, on valmis tunnistama seda, et valu, mis talle osaks saab, tuleneb Jumalast, ning kas inimene seejuures usaldab Jumalat, seda et kõik, mis Ta teeb, on loodu heaks mõeldud.

Minu hinnangul peakski Leineri ettemääratuslikku teematikat nägema ennekõike väljakutsena mõelda uuesti – ja vajadusel mõelda ümber – inimese suhe Jumalaga. Rabi enda pretensioon on küll lõpmata palju suurem: tunda ära Jumala tahe ning aidata oma õpilased selle äratundmiseni. Selle alguseks aga ongi ju enese leidmine Jumala ees. Nagu eelnevas tsitaadis märgitud, saab mõelda mitmel viisil – kas maailm ja siin toimuv on juhulik või juhib seda Jumal. Kui miski on juhulik, peab selle tõsiasjaga lihtsalt leppima. Juhuslikkust ei saa mõista. Kuid Loojat saab. Seda Leineri õpetus taotlebki – suutlikkust ja valmisolekut taibata tõde, mis peitub tema poolt korduvalt kasutatavas kirjakohtas „Issanda päralt on ilma-“ (Ps 24:1).

Leineri õpetuse enim poleemikat tekitanud külg väljendub tema tõlgenduses kirjakohtale „Aeg on Issandal tegutseda; on ju tehtud tühjaks su Seadus“ (Ps 119:126). Tõdemus, et kõik on

täielikult sõltuv Jumalast, ei saa olla vaid intellektuaalne mõistmine. Sellest peab saama inimese elu kandev jõud. See ei ole mitte üks teadmine teiste seas, vaid inimese enese-, maailma- ja jumalamõistmist täielikult määrav usk. Sellises kõikemääravas kontekstis ütleb Leiner, et ka patt on inimesele Jumala poolt määratud (see on üks tema seletustest patu teema kohta). Leiner mängib patu teemaatika juures selle teema traditsiooniliselt mõistmise piiridega: patt ei ole mitte kitsalt mõistetud Seaduse ületamine, vaid Jumala tahte ületamine. (Küsimus, kuidas see üldse ettemääratud maailmas võimalik on, jäägu siinkohal oma keerukuse ja laiahaardelisuse tõttu küll vastamata.) Leiner toob sisse kaks kategooriat: üldine Jumala tahe, mis on antud Tooras, ning konkreetne Jumala tahe, mis valgustatakse otse inimesse ning mis on ajas ja olukorras muutuv. Kuna konkreetne ja üldine ei ole alati kooskõlas, võib just konkreetse Jumala tahte täitmine põhjustada Seadusest üleastumist ning seega näilise patu. Leiner õpetab, et messiaanliku ajastu saabumisel saab Jumala Seadus, st Toora kaudu vahendatud Seadus, tühjaks tehtud ning inimestel on võimalik olla otseselt Jumala valguses, mõista Jumala konkreetset tahet ning elada Jumalaga kooskõlas. Jumal ei ole siis enam varjatud, vaid täielikult avalik.

Aviezer Cohen on huvitaval kombel kirjeldanud Jumala-inimese suhte dünaamikat, näidates inimese vabadusetuses hoopis tema vabadust. See kehtib Leineri

jaotuse kohaselt kõrgemas olemisvormis (Cohen 2006, 6), mille all peetakse silmas neid inimesi, kes on võimelised beruriks, Jumala tahte äratundmiseks; seega neid, kelle jaoks Jumal on avalik. (Kaugeltki mitte kõik ei ole suutelised Jumalaga kooskõlaliseks eluks, seda on vaid üksikud äravalitud.) Cohen väidab, et selles kõrgemas olemisvormis vabadus ja ettemääratus kattuvad (Cohen 2006, 6). Inimene on määratud Jumala vabadusest – selline inimese määratus on tema vabadus. Kui inimene on suutnud hoomata tõde, s.o Jumalat, ehk on mõistnud Teda, siis on inimese vaba tahe identne Jumala tahtega. Seega on inimese vabadus kätkevad Jumala vabadusse. See, mis inimesele Jumala varjatud olemises paistab rõhuva ettemääratusena, saab Jumala avalikkuses nähtavaks kui ettemääratus vabaduseks, ettemääratus Jumalas ja Jumalaga koos olemiseks.

Leineri teoloogia on võimas ja resoluutne. Siin nähtavaks saavad ettemääratuse ja vabaduse variatsioonid innustavad, aga vahest ka kohustavad mõtlema edasi enda kui inimese ja loodu olukorra üle. Kui oleme seatud küsimuse ette enda vabaduse või vabadusetuse kohta, siis ei saa see jääda pelgalt intellektuaalseks vastuse otsimiseks, vaid juba see küsimus ise mõjutab ja suunab seda, kuidas tajuda ennast ja maailma – kas ma tajun neid iseendast olevat või siiski relatsioonis millegi või kellegi teisega; relatsioonis, mis on kirjeldatav kui täielik sõltumine. 20. sajandil toimunud ja tänaseni vältav rabi Leineri õpetuse taas-

avastamine nii religioossetes kui ka akadeemilistes ringkondades on vaid üks nähtav viide sellele, et tema viis avada inimeksistenti olemust ja inimese-Jumala suhet on mingil moel tõde kätkev ja/või sellele osutav.

Karin Kallas

Kirjandus

Cohen, Aviezer (2006) *Tod‘a ‘ašmit beseper Me Hašiloah* kikieli leqijum haziqa šeben ha’el vaha’adam. Doktoriväitekiri. Ben-Gurioni Ülikooli humanitaar- ja sotsiaalteaduste teaduskond.

Faierstein, Morris M. (1989) *All is in the Hands of Heaven: The Teaching of Rabbi Mordecai Joseph Leiner of Izbica*, Hoboken, New Jersey: Ktav Publishing House.

Faierstein, Morris M. (1991) „Hasidism. The Last Decade in Research“ – *Modern Judaism*, nr. 1, vol. 11. 111–124.

Leiner, Mordekai Josep (1984 (kolmas parandatud väljaanne)) *Me hašiloah*, New York: Sentry Press.

Rubinstein, Avraham (2007) „Hasidism“ – *Encyclopaedia Judaica*. Vol. 8. Toim Fred Skolnik, Michael Berenbaum. Detroit etc.: Macmillan Reference USA in association with the Keter Publishing House, 393–397.

Jumala armuand

Oli kuldne sügis rikkaliku saagiga põldudel ja aedades. Puud olid lookas õunte rohkuse tõttu ja aidad täis koristatud vilja. Küüni-des kõrgusid värsket heina virnad laeni, muutes muretuks loomade talve.

Keldrites ja sahvrites ootasid porgandid, kartulid, peedid ja kaalikad salvedes.

Ka metsad olid erakordselt rikkad marjade ja seente poolest.

Sügiskrookused, floksid ja jor-jenid õitsesid täies ilus enne esimesi oodatavaid oktoobrikülmasid.

Igäüks võis julgelt öelda, et Jumal hoolitseb oma laste eest ja annab neile rohkem, kui nad paluda-gi oskavad.

Oli lõikustänapüha varahommik. Vanemateta poisike kõndis oma närustes ja õhukestes riietes mererannal. Tal oli kõht tühi, aga meel tänulik, et hing sees.

Meri oli öösel tormanud ja rannaliival vedeles kõiksugust kraami, mida lained olid toonud võõrastest randadest.

Pardid ei sulistanud enam kalda ääres, nad olid juba teel lõunamaale.

Poisike peatus kivide juures, kus kahe ilusa lainetest läikima uhutud kivi vahel sädeles midagi kuldset.

„Rist! Kuldrist meie Õnnistegija ristilöödud kujuga.“

Poisike vaatas terasemalt. Ei, ta silmad ei petnud teda. Ta tõstis risti liivalt ja rõõmuhõise pääses üle ta huulte: „Issand Jeesus Kristus!“

Rist surutud rusikasse, mida ta hoidis südame kohal, tormas ta tulisi jalu mändide vahelt paistvasse kirikusse. Pühapäevane lõikustänapüha jumalateenistus polnud veel alanud. Kirikulised tõid ande altari ette asetatud lauale. Seal oli keediseid ja muid hoidiseid, punapõselisi õunu ja isegi meepurke.

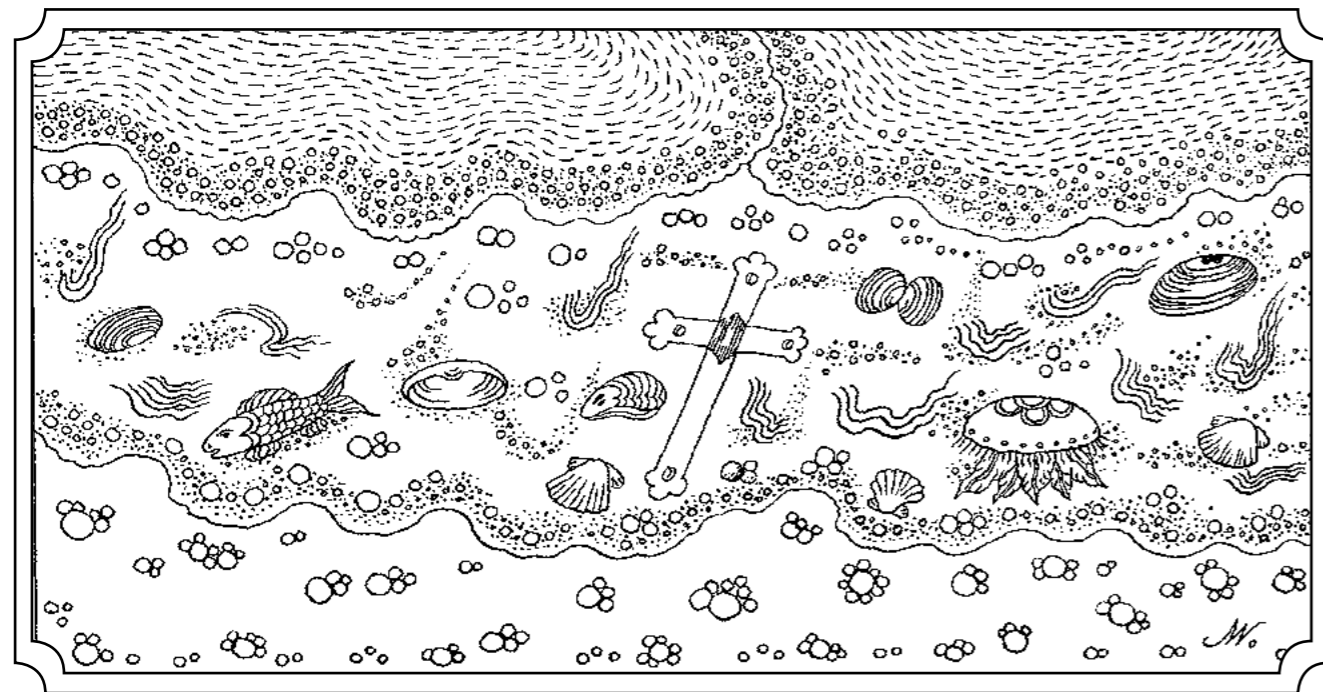
Poisike vaatas imetlusega seda rikkalikult kaetud Jumala lauda, avas oma rusika ning poetas risti lauale teiste Jumala andide vahele.

Tänumeeles istus ta vaikselt pingile ja seal kuulis ta esmakordselt oma elus Jumala sõna.

Sellest päevast muutus ta elu. Jumala arm oli nüüd ta igapäevaseks leivaks.

Maara Vint

Sügis 2015 Vääna-Jõesuus

Liturgia ja kommunikatsioon

Üks olulisi jumalateenistusega seotud mõisteid on liturgia. Selle juured on antiikajas, mil kreeka-keelset sõna *leitourgia* kasutati n-ö avaliku (riigi)teenistuse kohta. See tähendas üldist tegevust, mis toimus rahva nimel, seaduslikult ja rahva hüvanguks. Ka ladinakeelset sõna *liturgia* tõlgitakse teenistusena, toimetusena ja ülesandena. Kristlikus kontekstis tähendab liturgia koos rahvaga ja rahva seas toimetatavat teenistust – jumalateenistust. Liturgia ei ole lihtsalt pastori esinemine, vaid koguduse ühine tegevus.

Teise sõnaga võiks liturgiat seletada suhtlemisena ehk kommunikatsioonina. Liturgia ja kommunikatsiooni vahele ei saa panna võrdusmärki. Kuid kindlasti iseloomustab kommunikatsioon väga hästi liturgia ja koguduse jumalateenistuse sisu.

Näiteks seesama sõna *jumalateenistus*. Siin on kaks mõistet: Jumal ja teenistus, teenimine. Eesti keelde on *jumalateenistus* tulnud otsetõlkena saksa keelest (*Gottesdienst*) ja seda on lihtne mõista kui Jumala teenimist inimese poolt. Tartu murdes kõlas see sõna veelgi ühemõttelisemana – *jumalaorjus*. Samas ei välista jumalateenistus ka teisesuunalist tegevust – Jumal teenib meid. Selles mõttes on *jumalateenistus* oma kahemõttelisusega väga õnnestunud mõiste, mis iseloomustab liturgiat: Jumala rahvas tuleb kokku selleks, et Ju-

mal võiks meid juhatada, julgustada, rõõmustada, toita, kinnitada – teenida oma sõna ja sakramendi kaudu ning kogudus vastab sellele oma tänu, ülistuse, austamise, pühendumise ja armastusega – teenib Jumalat.

Tänapäeva liturgika õpperaamatutes rõhutatakse, et pühapäevane koguduse ühine missa on koguduseelu üks kandvaid alustalasid. Sõna ja sakrament, ühine tänu ja palve on see, mis kogudust ühendab, toetab, innustab. Jumalateenistus loob alused koguduse laiapõhjalisemaks ja mitmetahuliseks kommunikatsiooniks. Kui otsida üht jumalateenistust ja tervet koguduse tegevust iseloomustavat märksõna, siis võiks see ollagi kommunikatsioon ehk suhtlemine.

Kommunikatsioon iseloomustab ka palvet. Kristlane suhtleb palvetades oma Jumalaga, räägib välja oma rõõmud ja mured ning kuulab südames Jumala kõnet. Usk ja kristlik elu on suhtlemine Jumalaga ja kaasinimesega. Nii sõnade kui ka tegude kaudu, armastuses. Koguduse elus on väga olulisel kohal igasugune info liikumine – suhtlemine sellel pinnal, mis, millal, kellega, kellele, kuidas ja miks toimub. Samuti on koguduse muude tegevuste – laste- ja noortetöö, leerikooli, dia-kooniatöö, muusikategevuse jm – oluliseks komponendiks kommunikatsioon. Selle tähtsus tuleb

esile eriti siis, kui omavahelises suhtlemises tekivad tõrked. Olgu siis tegu lihtsalt info halva liikumisega või omavaheliste tülide, vääritimõistmise või möödarääkimisega.

Kaks subjekti

Suhtlemine toimub siis, kui on mitu osalist. Tegu võib olla kahe subjektiga. Kaks sõpra saavad kokku ja ajavad teineteisega juttu. Suhtlejaid võib olla ka rohkem. Toimub klassi kokkutulek ja suheldakse mitmetes gruppides, väiksemas ja suuremas ringis. Kommunikatsioon toimub ühes ja teises suunas.

Ühe kontserdi, teatrietenduse või ülikooli loengu puhul on samuti kaks osapoolt – esineja (või esinejad) ja kuulajad. Üks on aktiivne – esineja, subjekt – ja teine passiivne – kuulaja, objekt. Muusikud ja näitlejad võivad kindlasti mulle vastu vaielda, et ka kontserdil või etendusel saab esineja saalist tagasisidet ja toimub teatav kahepoolne kommunikatsioon. Küllap on neil õigus.

Liturgia täidab oma ülesannet, kui on olemas kaks aktiivset osapoolt, subjekti. Üks osapool on Kristus, teine osapool on inimene. See teine osapool kohtub Kristusega nii üksikinimese kui ka

koguduse tasandil. Ometi ei ole koguduse elus tähtsusetu ka see koguduse omavaheline suhtlemine, üksteise märkamine ja üksteise rõõmude-murede jagamine.

Liturgia hakkab toimima seal, kus mõlemad subjektid on läbikäimises teineteisega ja mõlemal on teineteisele midagi anda. Kui mõlemal on teineteisele midagi anda, siis on mõlemad ka ühtlasi vastuvõtjad.

Mida antakse ja saadakse? Liturgia mõlemad osapooled annavad iseend ja saavad teineteist. Kristus annab end inimesele ja inimene annab end Kristusele. See toimub seal, kus inimene küsib ja võtab vastu, mida Kristus on meile lubanud. Me teenime Jumalat sellega, et tunnistame tema ees oma patud ja palume andeksandmist – temalt, kes ainsana võib pattu andeks anda. Me teenime Jumalat, kui avame oma südame tema sõnale, mis on meie elu valgus ja rõõmusõnum. Me teenime Jumalat, kui palume iseenda ja oma kaasinimeste eest Jumalat, kes on meie aitaja. Nõnda anname end Kristusele Jumalat üle kõige austades ja ligimest armastades. Kristus annab end meile oma sõnas ja armulauas, andeksandmises ja õnnistuses.

Nii toimib liturgia ning laiemalt inimese ja Jumala vaheline kommunikatsioon. Oluline on siinjuures, et kristliku usu kohaselt Jumal tegutseb alati esimesena. Ei ole nii, et kui me jõuame endaga nii kaugele, et oleme valmis tunnistama Jumalale oma pattu,

et siis Jumal hakkab lunastustööd tegema. Kristus on juba surnud ja üles tõusnud, pattude lunastus on juba korraldatud. Kui me seda Jumalalt palume, annab ta töötatu isiklikult meile üle. Selles mõttes valitseb jumalateenistuse dialoogi Jumal.

Kui jumalateenistuse puhul üks subjektidest kaob, kaotab liturgia oma mõtte. Üksikisikuna on meil kindlasti alati võimalik jumalateenistusel suhelda oma Jumalaga. Aga ajaloo võime leida mitmeid näiteid, kui koguduse roll taandus ja liturgias aktiivne kaasategemine siirdus koorile ja vaimuliku abilistele. Kogudus jäi üksnes passiivseks kuulajaks ja vaikseks kaasapalvetajaks.

Mida kirikulised vajavad?

Ajad ja olukorrad muutuvad, muutuvad ka inimeste ootused ja vajadused. Ühel arutelul, kus käsitleti uurimistulemusi inimeste ootustest jumalateenistusele, kommenteeris keegi seda tabava väitega: „Me ei pea kulutama aega küsimisega, mida inimesed soovivad jumalateenistusel kuulda, näha ja teha, vaid me peaksime andma jumalateenistusel inimestele seda, mida nad vajavad.“

Kristlike aastatuhandetega kujunenud ja lihvitud jumalateenistuse ülesehitus suudab ka täna inimesele pakkuda seda, mida ta õndsuseks ja igapäevaseks hingerahuks vajab. Siiski ei ole minu arvates jumalateenistuse uuendus ja kristlik traditsioon vastandid.

Tänapäevane inimene võtab infot vastu hoopis teisel viisil kui sajandeid tagasi ja seetõttu tasub uurida, millele kirikusse tulija rohkem tähelepanu pöörab ja mida enda jaoks oluliseks peab. Kui tunneme kirikulise ootusi ja vajadusi, võiksime osata ka paremini inimest kōnetada. Ja kui sünnib usalduslik kommunikatsioon, saab kirik pakuda seda rikkust, mida inimene algul küsidagi ei oska.

Viimaste aastakümnete jumalateenistuse uuendus on taotlenud seda, et me julgeksime kirikuna ja ka igas koguduses rahulikult küsida, mis on meie jumalateenistuse mõte ja eesmärk, ning arutada selle üle, kuidas liturgia võiks parimal viisil inimese ja Jumala vahelist kommunikatsiooni teenida. Sellest lähtuvalt on ka jumalateenistuse ülesehitust ja praktikat muudetud. Kuid iga uuenduse taga on olnud soov, et ajaloo jooksul saadud liturgia kogemus võiks teenida tänast kogudust tänapäevases keeles. See tähendab, et kiriku pakutu oleks kirikulisele arusaadav, et me räägiksime koos sama keelt. Selleks tuleb kirikul – vaimulikel ja koguduse töötajatel – õppida liturgiat pidama ja Jumala sõna kuulutama ilma kaanani keeltega (tänapäeval vist on ka väljend *kaanani keel* paljudele kaanani keel). Samas tuleb ka kogudust õpetada ja igal kristlasel õppida liturgilist väljenduskeelt.

Toon siinkohal paar näidet meie liturgiakeele uuenemisest. Ma ei kirjuta missakorra ülesehi-

tuse muutmisest ega selle põhjustest. Neistki tuleks kirjutada. Kuid juhin siin tähelepanu hoopis paarile n-õ piasjale, millega kogudus on ära harjunud kui loomuliku ja hea muutusega.

Veel mõni aastakümme tagasi oli täiesti tavaline ja normaalne, et kirikuõpetaja oli koguduse silma ees vaid siis, kui ta seisis altaris ja kantslis. Kui teenistus algas, kellad helisesid ja kogudus laulis alguslaulu, tuli vaimulik käärkambrist välja alles viimase salmi ajal ja astus otse altarisse. Pärast algusliturgiat läks õpetaja jutluse laulu ajaks tagasi käärkambrisse ja liikus alles laulu viimase salmi ajal käärkambrist otse kantslisse. Samalaadne liikumine toimus ka pärast jutlust ja järgneva altariteenistuse puhul.

Sellel koguduse keskelt eraldumisel oli ka mitu praktilist põhjust: vaimulik sai segamatult järgmisi jumalateenistuse osi agendast üles otsida või jutluse konspekti üle vaadata, talvel soojas käärkambris pisut käsi soojendada. Oli ka erandeid, näiteks Tallinna toomkirikus, kus käärkamber on kiriku teises otsas, tuli vaimulik alati juba algusmängu ajal läbi kiriku altariruumi ning istus vahepealsete koguduselaulude ajal altari juures toolil.

Ma ei ütle, et see käärkambris käte soojendamine oli toonavale. Kuid täna suhtume kindlasti sellisesse praktikasse pigem imetusega. Peame loomulikuks, et vaimulik on jumalateenistuse ajal kirikusaalis koguduse keskel – osa kogudusest. Hakkame harjuma ka

sellega, et vaimulik tervitab kirikuliselt juba enne teenistuse algust ukse juures või ütleb lõpus kirikust väljajatele kättpidi nägemiseni. Või on uktsel tervitamas nii alguses kui lõpus. See loob avatuma õhkkonna ja sisendab üle kirikuläve astujale, et ta on siia oodatud.

Ometi ei ole see praktika meie kirikus sugugi väga vana. Meenub, kuidas 35 aastat tagasi üks vaimulikuameti praktikant pidas iseseisvalt ilma juhendajata sõnateenistust ja jalutas jumalateenistuse lõpus kiriku peaukse juurde kirikuliste kättpidi nägemiseni ütlema. Kirikulised andsid lahkesti kätt ja julgustasid tulevast vaimulikku sooja sõnaga. Kuid juhendaja käest praktikant selle uuenduse eest kiita ei saanud.

Aastakümneid tagasi peeti kiriku uktsel kätlemist liigseks familiaarsuseks ja kohatuks kära tekitamiseks pühalikus ruumis. Minu õpingute ajal liturgika õppejõud rõhutas, et protsessioonis kirikusse tulles ja välja minnes ei sobi vaimulikul vaadata kirikuliste poole, naeratada ja noogutada tuttavatele tervituseks. Vaimulikke õpetati, et sisenedes tuleb suunata pilk otse ette altarile, mis on kirikuruumi keskpunkt. Olen põhimõtteliselt sellega tänagi nõus. Protsessioon kui osa jumalateenistusest on üks palve ja tunnistamise vorm. Kuid saan väga hästi aru ka tänasest kogudusest, kellele tunduvad kaugusse suunatud pilguga protsessioonis kõndijad kummalise ja kaugena.

Minu jaoks ei ole liturgia pühalik siis, kui see on keeruline ja müstiline. Liturgia on keel, millega võime

suhelda püha Jumalaga ja vastu võtta seda, mida me pühaks eluks vajame.

Peeter Paenurm

EELK liturgiakomisjoni sekretär

Kaitseväge kaplan

Aino Schmidt 100

1930-ndate aastate lõpus sai Tallinna Kaarli kirik uued kirikutekstiilid. Seni oli kasutatud vaid valgeid altarilinu ning punast ja musta värvi kantslikatteid. Nüüd lisandusid rohelised, valged ja violetsed katete komplektid – igaühes altarikate ja kaks kantslikatet. Nende tekstiilide valmistajateks olid kaks äsja Riigi Kunsttööstuskooli lõpetanud noort naist – Aino Schmidt ja Asta Heinsaar. Tänavu juunis möödus 100 aastat Aino Schmidt sündinud.

2002. aasta ajakirjas Sulane¹ oli artikkel tema isikust ja tegevusest. Vahepealsed aastad on andnud meile tema kohta lisainfot.

Aino Schmidt (abielludes Kosk) sündis 14. juunil 1915. aastal Kaluugas. Tema isa Rudolf Schmidt oli raamatupidaja, ema Cäecilie koduperenaine. 1918. aastal siirdusid nad koos tütre ja 1911. aastal sündinud poja Edmundiga Eestisse. Aino õppis E. Lenderi Gümnaasiumis ja aastatel 1930–1936 Riigi Kunsttööstuskooli tekstiiliosakonnas,

mille lõpetas rakenduskunstnikuna tekstiili- ja pitsitöö alal. Kirikutekstiile hakkas ta valmistama juba kooli ajal. Esimeseks tööks olid Tallinna Toomkiriku katted. Kaarli kiriku altari- ja kantslikatted valmisid aastatel 1936–1937.

1939–1940 oli Aino Schmidt käsitöö ja joonistamise õpetaja E. Lenderi Gümnaasiumis. Tegutsa inimesena kuulus ta rakendus- kunstnike ühingusse RaKÜ (tark- kunstnike organisatsioon Eestis aastatel 1932–1940). 1937. aastal sai Aino Schmidtist E.E.L.K. Mälestuslehtede ja kaunistuste ko-

¹ Sulane nr 3(29), mihklikuu AD 2002

misjoni liige. Selle komisjoni ülesandeks oli töötada välja ristimise, leeriõnnistamise, laulatuse ja muid mälestuslehti ning organiseerida kirikute kaunistamise tööd. Uute kirikutekstiili-ideede leidmiseks külastas Aino Schmidt 1936. aastal Helsingit ning aasta hiljem töötas samal eesmärgil Eesti Rahva Muuseumis.

14. juunil 1939 abiellus Aino Schmidt Valdur Koskiga. Laulatus toimus Tallinna Toomkirikus (Aino Schmidt oli Öhtukoguduse „Emmaus“ liige. Selle koguduse jumalateenistusi peeti õhtuti Tallinna Toomkirikus). Koguduse pastor Paul Kuusik oli valmistanud noorpaarile üllatuse – piiskopi eriloal ehtisid laulatuse puhul toomkiriku altarit pruudi valmistatud valged altarikatted.

Aino abikaasa Valdur Kosk (enne nime eestitamist Vadim Koškin) oli sündinud 1912. aastal Riias. Ta õppis 1930–1940 Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas ning tegeles aktiivselt spordiga. Aastatel 1937–1940 töötas ta Riigikohtu ametnikuna ja 1940 ENSV prokuratuuri raamatupidajana. Aino ja Valdur Koski abielu jäi lühikeseks. Valdur arreteeriti 26. juulil 1941. aastal. Süüdistatuna nõukogudevastases propandas mõisteti ta 10 aastaks vangilaagrisse, kus ta 1943. aasta jaanuaris suri.

Kogu Aino pere – isa, ema, vend, abikaasa ja ta ise olid 1941. aastal määratud väljasaatmisele. Mängil põhjusel neid siiski ei küüditatud. Kuid see nende peret ei säästnud. Nagu eespool võis lugeda, suri Aino abikaasa vangistuses. Aino vend Edmund Schmidt arreteeriti novembris 1941 ning hukati järgmisel aastal Norilski vangilaagris.

Aino lahkus koos ema ja isaga Eestist ilmselt 1944. aastal ning nende elupaigaks sai Geislingeni põgenikelaager. 1948. aastal ilmus seal samuti Eestist lahkunud kirikuõpetaja Aleksander Hinno kaks raamatut – „Koduvärv“ ja „Palvusi noortele“. Nende raamatute illustraatoriks ja kujundajaks on märgitud Aino Kosk-Smitt. A. Hinno oli aastatel 1933–1941 olnud Petseri Peetri koguduse õpetaja. Kuna Aino Schmidt kavandi järgi valmistati 1937. aastal sinised altarikatted Petseri kirikule, siis olid nad arvatavasti tuttavad juba sellest ajast. 1948. aastal siirdus Aino koos isa ja emaga New Yorki.

Ehkki Aino Schmidt tegevus kirikutekstiilide

Aino Schmidt 1934. aastal

loojana jäi väga lühikeseks, on tema tekstiilid üheks oluliseks verstaapostiks eesti kirikutekstiilide ajaloos. See oli aeg, mil kirikutekstiilidele hakati rohkem tähelepanu pöörama, hakati kaasama sellesse töösse professionaalseid kunstnikke ja otsima uusi lahendusi katete kujundusele.

Aino Schmidt loodud altari- ja kantslikatted on olnud mitme aastakümne vältel osaks Kaarli kiriku jumalateenistustest. Toona valmistatud tekstiile kasutab kogudus aeg-ajalt veel tänase päevani. Valgete ja roheliste katete asemele on loodud uued. Vanad tekstiilid on hoiustatud ning valmis kasutamiseks mõnel erilisel tähtpäeval.

Marju Raabe

Aino Schmidt ja Asta Heinsaar tikivad Kaarli kiriku valgeid altari- ja kantslikatteid.

Lastekooriga Soomes

*Laps kirjutab muusikat aknale,
sõrm viisivagusid ajab.*

*Oh ei, pole lihtsalt kritseldus see –
ses lapses muusika kajab.*

*Ja möödunud märkavad: aknaruut,
näe, täis on ju noodikriipse,
nad tunnevad hinges midagi uut –
neid muusikavalda viib see.*

*Sel lapsel on oma helisev keel
ja möödunud hetkeks peatuvad teel,
sest see, mida kirjutas lapse sõrm,
on nõnda kaunis, on nõnda õrn
õhtuhämaras pimedal eel.*

Nõnda kirjutab oma luuletuses „Muusika“ Maurice Carème. Suur tänu Helvi Jürissonile, kes on selle nii ilusti eesti keelde ümber seadnud.

Õigupoolest palus Kaarli Muusikastudio juht Maarian Lend mul kirjutada pisut kevadisest reisist Soome, Lappeenranta linna, kus mul oli võimalus lapsevanemana kaasas olla. Aga oma mõttes tegin läbi isegi pikema tiiru – kogu muusikastudioga kooskäidud teekonnast.

Muusikastudioga kohtus meie pere tänu Kaarli lasteaiale, kuhu meie poeg 6-aastaselt lahkelt vastu võeti. Ja lauluhuvi tõttu sai temast ka muusikastudio õpilane. Nii see algas... Lisaks vahvatele lasteaiakaaslastele, kes muusikastudios ees ootasid, sai

alguse ka sõprus õpetaja Maarianiga.

Kui kodus seda aega meenusime ja mõtlesime sellele, kes võiksid muusikastudios osaleda ning miks, leidsime päris palju toredaid asju. Muusikastudiosse võiks minna iga laps, kellele meeldib laulda ja mängida. Tõsi on muidugi see, et mängida meeldib igale lapsele. Aga tunnis saab seda teha vaid siis, kui selleks aega jääb. Ja aega jääb alati, kui seda segaduste peale ära ei kulutata. Külalaps oli kõigi laste lemmikuks kivi-kuju mäng, mis käis nii: muusika ajal liikusid lapsed ringi, kui muusika lõppes, pidid kõik seisma jääma täpselt selles poosis, nagu nad parasjagu olid. Ainult need, kes hüppasid, võisid maanduda, sest õhus ei saa ju kivi-kujuks muutuda. Seda mängu oodati alati väga. Tunnis mängiti ka rütmimänge ja -pille.

Iga tund algas vaikusega ja lõppes palvega. See laps, kes soovis, sai Jumalat selle tunni eest tänada, ning koos palvetati Meie Isa palvet, mida kõik oskasid.

Väga toredad olid esinemised. Pühade puhul lauldi Kaarli kirikus jumalateenistustel. Need olid pidulikud ja tähtsad, kuid samas ka ärevad hetked. Kõige raskem oli esinemise juures naeru tagasi hoida.

Sel hooajal oli muusikastudios olulisi ettevõtmisi ka suvel. Esimene neist oli Soome-reis, kus

osalesid lisaks muusikastudio juhatajale Maarianile ja lastekoori lastele veel Kaarli koguduse õpetaja Kaisa Kirikal, diakon Saima Sellak-Martinson ja mõned emad-isad. Teele asusime reedel ning tagasi koju jõudsime pühapäeva õhtuks. Kolm päeva pole ju väga pikk aeg, kuid sellesse mahutus palju rõõmu ja uusi kogemusi. Reedene laevasõit sujus kenasti. Asja juurde kuulusid ka väikesed seiklused sadamas – oli ju vaja laevalt maale sõitvate autode pikast voorist koguneda just nendel autodel, milles lastekoori lapsed sees. Kui kõik jälle ilusti koos olid, algas teekond Lappeenranta suunas. See on kaunis linn Lõuna-Karjalas. Ööbisime aga linnast väljas ühes laagrikeskuses, mis asus peaaegu Soome ja Venemaa piiri ääres, sinna sõites nägime isegi piiripunkti. Terve ödus majake oli meie päralt ja meid ootas juba ees lahke perenaine maitsva õhtusöögiga. Laupäeva hommikul sõitsime tutvuma Lappeenranta linnaga, mis asub Saimaa järve kaldal. Meil oli tore võimalus vaadata äsjaavatud liivalinna, kuhu mitmed kunstnikud olid teinud suuri liivaskulptuure teemal „Kangelased“. Mõnedki neist olid tuttavad ka meie lastele. Lisaks kunstielamusele saime veel karuselli- ja jäätiseelamusi. Vanalinna külastamiseks tuli ronida kõigepealt mäe otsa. Seal saime kohaliku folgipeo raames näha poola, soome ja slovaki laste rahvatantsu etteasteid. Kõige populaarsemaks

osutusid aga muruplatsile toodud loomad: lammas oma talledega, kanad ja hobune.

Seejärel kohtusime soome lastelastega Sammonlahti kirikus. Seal mängisime tutvumismänge, sõime koos lõunat ning tegime lauluproovi.

Õhtul oli samas kirikus võõrustajatega ühine kontsert. Päris tore oli koos laulda: „Hei, hei, tule laulma nüüd! – Hei, hei, tule laulamaan!“

Pika päeva lõpus oli veel piisavalt huvilisi, kes tahtsid sauna ja, usute või mitte! juuniku alguse kargesse vette järvesulpsu tegema minna. Väikese õhtumõtte, palve ja lauluga sai päev ilusa ja rahuliku punkti.

Pühapäeva hommikul tuli varakult pakkida, süüa ja pidulikult riietuda, et Lappee kirikusse ju-

malateenistusele minna. Kaarli koguduse poolt ütles tervituse õpetaja Kaisa, lapsed aga andsid oma parima, lauldes teenistuse jooksul mitmel korral. Et Kaarli kirikus on jumalateenistuse kord juba tuttavaks saanud, siis püüdsid mõned meie hulgast ka soomekeelsest lauluraamatust teenistuse laule kaasa laulda. Sest ehkki keel on erinev, on meie usk Jumalasse ühine.

Lapsed, kes laulda armastavad, laulavad teatavasti ka väljaspool ametlikke prooviaegu ning kontserte. Meie autos olevate laste lemmiklaul algas sõnadega: „Kaugel külas, vanaema juures...“, kuid laul tegi reisi jooksul läbi väikesed muudatused ning lõppes: „korraks vaatan selja taha veel, tühi rand ja Lappeenranna tee...“

Sel suvel valmis Muusikastuu-

dio CD „Selline päev“ ja laululapsed käisid laulmas ka Tartus vaimulikul laulupeol „Maarjamaa – Isa maa“. Kõigest kirjutada ei jõua, kuid neis sündmustes osaledes oleme kogenud erilisi hetki.

Meie pere jaoks jäi see aasta Kaarli muusikastudios viimaseks – ees ootavad uued kohustused. Aga soovime, et muusikastudiosse leiaksid tee jälle uued lapsed. Meie elu on muusikastudio tegevuse läbi saanud rikkamaks – laulurõõm ja julgus, usk ja armastus, huvi ja hool – kõike seda oleme tundnud. Aga eks ole ju nõnda, et see, kes midagi külvab, saab seda ka lõigata!

Suur tänu! Jumal õnnistagu jätkuvalt muusikastudio tööd!

Kerli Indermitte

Piigadega Itaalias. Reisikiri.

Kaarli koguduse lastetöö juures tegutseb juba mitu aastat laste muusikastudio ja selle sees toimivad neli muusikakollektiivi. Need pakuvad eri vanuses lastele ja noortele tegevust, nagu muusitseerimine kooris ja ansambelis, väiksematele aga jõukohast muusitseerimisrõõmu laulu ja mängu saatel.

Neile, kes lastekoorist on välja kasvanud, pakub kooslaulmise rõõmu noorteansambel, kus nende väga andekate piigade juhendajaks on elurõõmus ja särtsakas Maarian Lend.

Nagu piigadel tavaks, tehakse aastas ka mõni reis silmapiiri taha. Sellel suvel võeti ette lennureis üle Euroopa, üle mägede Vahemere kaldale Itaaliasse.

Seekord oli sihiks koorifestival „Verona – Garda Estate 2015”. Festival pakkus võimalust laulda Verona provintsi kirikutes. Mõned suured, kõrgete võlvide ja võrratu akustikaga iidsete hooned on kohandatud kontserttegevuseks. Laulda oli võimalik ka koguduse südameks olevates katedraalides – kõrgetes, kaunites, suurejoonelistes kirikutes nii jumalateenistusel kui ka õhtusel ajal kontserdil.

Koorifestival „Verona – Garda

Estate 2015” vältab neli nädalat. Nelja nädala jooksul 26. juunist 20. juulini kogunevad koorid üle maailma kodusse Gardesano hotelli, et sealt kulgeda Verona provintsi paljudesse kirikutesse.

Nädalal, mil Kaarli koguduse noorteansambel sellel suurejoonelistel festivalil osales, olid samas ka koor Šveitsist Pro Arte de Sion, Soomest Con Funco, Iirimaalt Limerick Choral Union, Prantsusmaalt The 'Odyssees' Choir, Saksamaalt O-Ton Overath, Islandilt Söngsveit Hveragerdis, Norrast Vus Vanilje ja Eestist niisiis meie Kaarli koguduse noorteansambel. Lisaks loetletutele osales festivali esimese nädala programmis veel

kuus koori Itaaliast.

Kõigil kooridel oli võimalik valida, kas esitada vaimulikku repertuaari või ilmalikku. Kaarli noored eelistasid vaimulikke laule. See oli väga hea valik, sest nii said nad osaleda nii kirikukontsertidel kui ka jumalateenistusel kaasa teenida. Kõik koorid pidid omandama n-ö kaks kohustuslikku laulu, mida iga esinemise lõpul lauldi ühendkoorina.

Koorid said oma hommikupoolikute vaba aega sisustada Verona provintsi vaatamisväärsusi imetledes: Verona, Venezia, Vicenza, Garda järv.

Aga olulisimad olid siiski esinemised, ühised kontserdid koos teiste kooridega. Kaarli koguduse noorteansambli esimene esinemine toimus Bedizolle kirikus. Festivali president Giuliano Rinaldi valis neljast samaaegsest kontserdist just selle, et tundma õppida

noori Eesti külalisi Kaarli kirikust. Kontserdi teiseks esinejaks oli Saksamaa koor.

Teine õhtu veedeti Pozzo kirikus koos Soome koori ja kahe Itaalia kooriga. Õhtu oli võrratu. Kõrged võlvid kandsid võimsaid koore, aga ka meie tütarlaste malbe laul kandus võlve mööda kenasti pühakojas viibijateni.

Laupäeva õhtu ja pühapäeva hommik veedeti jumalateenistustel Noventa kirikus koos Šveitsi kooriga ja Monteforte kirikus koos Iirimaa kooriga.

Kaarli piigade repertuaar oli just sobilik kirikutes ja missadel laulmiseks. Piigad võlusid publikut ka oma nooruse, siiruse ja võrratute häälega.

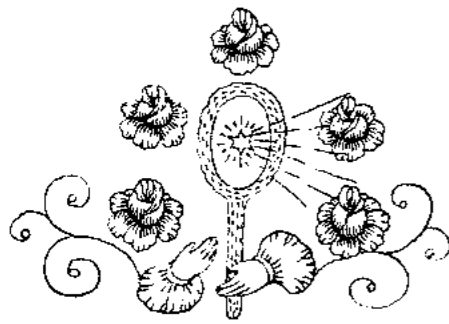
Sellest reisist jäavadki meelde suured kirikud ning üliõõmsad toetavad koorilauljad, ühised hingamised ning äratundmisrõõm riigipiire ületavast lauluvalikust.

Vestlustes teiste kooride liikmetega tõdesid kolleegid, et need ühised laulmised olid imeliselt hingekosutavad, motiveerivad ja rõõmupakkuvad. Meie noortele sai osaks palju tunnustussõnu ilusate puhaste häälte, kauni kokkõla ja noorusliku uljuse eest.

Imetleti ka ühendkooris laulmise tunde erakordsust – vägevust. Meile, eestlastele, ei ole selles midagi uut. Me saame seda tunnet tajuda laulupidudel. Aga see, et sinu kõrval on kümneid, isegi sadu inimesi, noodikiri on kõigil ühine ja dirigent näitab oma rahvusvahelise kehakeelega, millal võimendada ja millal tasandada häält – see tunne on erakordne, see on ühtekuuluvus!

*Küllike Valk,
piigade mittekoosseisuline fänn*

Toimekas ja rõõmsameelne

Intervjuu Maarian Lendiga

Oled pärit paljulapselisest perest, mida meenutad lapsepõlvest?

Jah, olen kuuelapselise perekonna kõige vanem laps. Kuna meil kõigil on üsna väiksed vanusevahed, siis lasteaias me ei käinud. Ema oli algul kodune, hiljem käis vanaema meid hoidmas. Suviti olime aeg-ajalt isapoolsete vanavanemate juures maal. Aitasime loomi talitada, heina teha, rohida ja palju muud, mida ühes talus pidi teema. Lapsepõlve lahutamatu osa oli muidugi ka pilli harjutamine.

Missugusel kohal oli teie peres muusika?

Kõik suuremad pühad ja tähtpäevad on ikka möödunud laulmise või pillimängu saatel. Vanaisa mängis flööti, vanaemal oli väga ilus lauluhäääl. Ema on lõpetanud konservatooriumi flöödi erialal ning isa on noorpõlves mänginud hobi korras trompetit. Mõlemad emapoolsed tädid on elukutselised muusikud.

Kõik meie pere lapsed on mingil eluetapil õppinud muusikakeskkoolis, kuid mina ning tšellistist vend Andreas oleme muusikale truuks jäänud.

Oled alustanud klaveriõpinguid juba eelkoolis, lõpetasid muusikakeskkooli, miks otsustasid muusi-

kat veel edasi õppida ja kus?

Lõpetasin Tallinna muusikakeskkooli 1996. aastal (klaveri eriala), kuid selleks ajaks olin juba üsna kindel, et klaverit edasi õppima ma ei lähe. Kuna muusikakeskkool on siiski orienteeritud muusika süvaõppele, siis muusikaõpingute katkestamist ma isegi ei kaalunud... Seega astusin Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiasse koolimuusika erialale. Peagi sai selgeks, et see eriala oli mulle palju südamelähedasem. Sain õppida mitmete väga heade pedagoogide käe all, nagu Ene Üleoja, Monika Pullerits, Mart Siimer, Vladimir Igošev jt. Väga rikastavaks kogemuseks oli vahetusaasta (2002-2003) Erasmuse programmi raames Salzburgis.

Kuidas jõudsid kiriku juurde?

Kirikus olen käinud lapsest saati. Esimesed mälestused on just Jaani koguduse teenistustest. Tol ajal oli õpetajaks Toomas Paul. Kuna elasime perega Nõmmel, hakkasin pühapäevakoolis käima Nõmme Rahu kirikus ning laulma oma ema algatatud lasteansambelis. Nõmme kirikus olen käinud ka leeris (Voldemar Ilja juures), kuid nüüdseks olen juba mitu aastat Jaani koguduse liige.

Kuidas sattusid just Kaarli kogudusse töötegijaks? Kaua oled siin olnud ja kas tööülesannetes on

selle aja jooksul toimunud ka muutusi?

Kaarli kogudusse sattusin 2004. aasta talvel, kui eelmine lasteaiamuusikaõpetaja Merilin Nõu läks dekreeti. Hakkasin siis kahel hommikul õpingute kõrvalt lastele muusikat andma. Mõne aja pärast tuli juurde ka laste- ja mudilaskoori juhendamine. Lasteaia kasvades oli võimalus luua ka mudilaste muusikaring 3-4aastastele lastele. 2010. aastal, kui lastekoorist n-õ väljakasvanud lauljaid oli piisavalt, sai alguse noorteansambel. Paaril viimasel aastal olen enam keskendunud muusikastudio tööle. Lasteaia muusikaõpetaja on nüüd Kaili Tšernov ning sellest sügisest juhendab ta ka mudilaste muusikaringi.

Juhendad peale meie koguduse

ringide lapsi ka huvikeskuses Kullo ning EELK lastekoori Väike Küünal ja Ellerheina laulu- ja rütmikaringi Mummud. Mis sulle lastega töötamise juures kõige rohkem meeldib, kust ammutad ideid?

Jah, lastekoori Väike Küünal juures olen tegutsenud klaverisaatjana juba aastast 2007. Eelmise aasta suvel tuli pakkumine hakata tegema Ellerheina juures ettevalmistusrühmi.

Lastega töötamise juures peab kogu aeg n-õ ärkvel olema. Kui mõte läheb uitama, on rong läinud... Lapsed on selles mõttes väga aus auditoorium, kui nii saab väljendada. Seega peab tund olema hästi planeeritud!

Rõõmu teeb õpetamise juures

vastastikune sünergia, iga lapse areng ning muusikaline avanemine.

Ideid olen saanud mõttevahetustest kolleegidega, aga ka mitmesugustelt koolitustelt. Kevadel lõpetasin Soomes ühe 4-aastase koolituse, mis oli väga inspireeriv.

Lapsed hoiavad Sind väga, mida pead nendega suhtlemise juures kõige olulisemaks?

Väga hea küsimus... rõõmsameelust, avatust, konkreetsust.

Võib arvata, et muusika on Sinu jaoks nii töö kui hobi, aga kas Sul on ka muid meeldivaid harrastusi?

Kui veel vanemate juures elasin,

meeldis mulle lillepeenardega tegeleda. Nüüd oma korteris piiratud toataimede eest hoolitsemisega. Aga veel meeldib sportida, suusatada, lugeda ning võimalusel reisida. Praegu laulan ise ka Credo Allika kammerkooris ning Misjonikooris.

Soovime Maarianile jätkuvat elurõõmu ja energiat tema paljudes ettevõtmistes!

Maarianiga vestelnud Saima-Sellak Martinson

20 aastat sõprust

2000. aasta maikuu külustasid meie koguduse liikmed Maret Härm, Saima Kuldma, Elve Lille, Johanna Ollik ja Jaanus Ruiso Forssa sõpruskogudust, et teha plaane edasiseks koostööks. Ei tea, kas keegi neist oskas tol ajal aimatagi, et sellest külaskäigust saavad alguse igasuvised toredad kokkusaamised ja aastatepikkune soe sõprus.

Esimene Forssa ja Kaarli koguduse vabatahtlike diakoonia töötajate laager toimus 2001. aastal Mahtras ja on jätkunud igasuvisena juba 15 aastat! Kui esimesed

laagrid toimusid kordamööda Eestis ja Soomes, siis 2005. a liitus teine Forssa sõpruskogudus (Riia Mežaparka) ja kohtuti juba Lätis, looduslikult väga kaunis Usmas. Sellest ajast alates sai laagrite korraldamine rütmi: Läti-Soome Eesti-Soome jne jättes suurema koormuse siiski meie põhjanaaberriitele. Kuid kuna Forssale lisandus ka sõpruskogudus Ungaris Gödöllös, on kolmes viimasel laagris osalenud ka selle koguduse liikmeid. Nii on meie sõpruskond vähehaaval laienenud ja ootame igatsusega suviseid taaskohtumisi.

Sõpruskoguduste diakoonia laagrid on toimunud Soomes Forssa koguduses 2000., 2002., 2004., 2006., 2008., 2010., 2012. ja 2014. aastal. Eestis on laagrid toimunud 2001. a Mahtras, 2003. a Pilstveres, 2007. a Orissaares, 2011. a Roostal, 2015. a Põltsamaal. Laagrid on toimunud ka Lätis: 2005. a Usmas, 2009. a Burtiekis ja 2013. a Erglis.

**Esimene kokusaamine
2000. aastal Forssas.**

Laagri lõpetamine ja edasiste
plaanide tegemine diakon Leila
Lahti kodus.

Pildil vasakult: Maret Härm,
Elve Lille, Johanna Ollik, Oili
Jefimova, Aija Lätist,
Leila Lahti, Jaanus Ruiso.

**Ühine matk Peraküla loo-
duskaitsealal 2011. aastal.**

Laager toimus Roostal.

**Esimene laager Eestis toimus
2001. aastal Mahtas.**

Kõigis laagrites on tavaks teha
üks väljasõidupäev.

Pildil laagrilised koos diakonia-
juhi diakon Lauri Kurvitsaga (ees
vasakult kolmas)

Pilistvere kiriku ees.

**Ühestki laagrist ei puudu
ühine meisterdamine ja
käsitöö.**

2012. aastal Forssas meisterda-
sime taaskasutatud materjali-
dest.

**Esimest korda Lätis
2005. aastal.**

Reeglina toimub laager ka üks
lõkkeõhtu, mille juurde kuulub
kindlasti vorstide grillimine.

Pildil Kaarli koguduse esindus
Usmas.

**Oluline osa laagrist kuulub
ühistele palvustele, rõõmsa-
le koos olemisele, laulmise-
le ja mängimisele**

Ungari sõbrad õpetasid meile
2014. aastal Forssas oma
rahvuslikke ringtantse.

Kaarli Kooli põhimõtted

Armasta Jumalat üle kõige ja ligimest nagu iseennast

Kaarli Kool lähtub oma kristliku maailmavaate väljendamisel kristliku usu deklareeritud alustest, mille hulka kuuluvad ka **kaks armastusekäsku** (Mt 22:37, 39):

Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest südamest, kõigest hingest ja kõigest meelest!

Armasta oma ligimest nagu iseennast!

Jumal mitte ainult ei armasta, vaid on armastus. Inimese armastus Jumala vastu sünnib ainult Jumala armastusest inimese vastu. Inimene teenib Jumalat teda armastades ja austades, aga ka oma ligimest teenides ja armastades.

Toomas Pauli sõnul ei tähenda nõue armastada oma ligimest tingimata seda, „ /.../ et ta peaks meile eriti meeldima või et peaksime pidama teda kütkestavaks olendiks. Kristlus ei oota meilt, et suruksime maha oma pahameele õeluse ja reetlikkuse üle. /.../ Aga meilt oodatakse, et suhtuksime nendesse nähtustesse teiste juures samamoodi kui enda juures, kahetsedes, kui keegi on teinud halba, ja lootes, et ta kunagi /.../ saab taas paremaks ja inimlikumaks.”

Ligimesearmastus tähendab

püüdlust üldinimliku headuse poole. Joseph Ratzinger on öelnud, et tõeline kristlane ongi see, kes on saanud vabaks lihtsa, inimliku headuse jaoks. Püüame selle poole pidevalt, arendades endas omadusi, nagu kannatlikkus, kaastunne, andestamisoskus. Jumala armastus annab üldinimliku headuse teoks tegemiseks ka jõu.

Meie tegevus lähtub sisemisest tunnetusest ja vajadusest

Joseph Ratzinger on öelnud: „Inimene on iseeneses olend, kellel on organ sisemiseks hea ja kurja tundmiseks.” See organ on südametunnistus. Tänu südametunnistusele tajub inimene oma otsuste ja tegude kaalu ning saab nõnda kanda vastutust Jumala, teiste ja iseenda ees.

Meie igapäevaste otsuste ja tegude aluseks on südametunnistusest lähtuvalt välja kujunenud sisemised väärtused. Need väärtused on aluseks kogu meie identiteedile. Olles kristlikku maailmavaadet esindav organisatsioon, on sisemiste väärtuste esilhoidmine meile eriliselt oluline. Kaarli Koolis on olulised iga üksikisiku sisemised hoiakud ja tõekspidamised, kuid samas on organisatsioonis ühiselt omaksvõetud väärtushinnangud omakorda suunajaks organisatsiooni liikmete isiklike valikute ja tegevuse ühtlustamisel. Oluline on, et

iga inimene tunnetaks, et ka tema mõtlemine ja otsused toetuvad samadele väärtustele ning nende kaudu on ka temal võimalik organisatsiooni tegevusele ja arengule kaasa aidata. Ei ole otstarbekaks ehitada organisatsiooni toimimine üles käskudele, kontrollile ja karistusele. Kui inimesi ühendab ühine sisemisest veendumusest, südametunnistusest tulenev väärtussüsteem, on ka usaldus enesestmõistetav.

Suhtlemise aluseks on vastastikune hoolimine ja austus

Kaarli Kool lähtub oma kristliku maailmavaate väljendamisel kristliku usu deklareeritud alustest, mille hulka kuulub ka Kuldne reegel (Mt 7:12):

Kõik, mida te tahate, et inimesed teile teeksid, tehke ka neile.

Meile on oluline teada, et vastutame üksteise ees. Inimene on igavene olend ja see suurendab meie vastutust ja annab meie elule õiged mõtted. See asetab kõik, mida me teeme või tegemata jätame, seosesse kõrgema eesmärgiga.

Kaarli Koolis peetakse omavaheliste suhete kõigil tasanditel oluliseks lihtsat inimlikku headust: tähelepanu kaaslaste muude ja rõõmude vastu, vajadusel nende toetamist ja julgustamist, kaastunnet ja andestamisoskust. Püüame suhtuda inimestesse ee-

larvamusteta, õiglaselt ja austades nende eneseväärikust ning isikupära.

Ka ettetulevaid probleemsi- tuatsioone lahendame vastastiku- se taktitunde, avameelse ja ausa suhtlemisega. Püüdleme selle poole, et niisugune suhtumine oleks kõigis meie igapäevastes te- gemistes.

Tunnustades isikupära, loome ühist.

Ühtsuses ja koostegemises peitub meie jõud

See on rõõm üheskoos teelolemi- sest ühise eesmärgi nimel. Sisemi- sest teadmisest ja vajadusest tek- kinud tahe teeb meid tublimaks ja tugevamaks. Tähtis on usaldada ja olla ise usaldusväärne ning tun- netada vastutust teiste ja iseenda ees. Kõike, mida teeme, teeme südamega.

Meie võime olla erinevad, kuid igapähele on oma ülesanne. Inimes- tele on antud erinevaid andeid, mis aitavad neil leida oma koha ja tegevuse tervikus. Täiendame üksteist ja oleme leplikud ükstei- se erinevuste suhtes. Paulus on öelnud:

„Sest nii nagu ihu on üks ter- vik ja sel on palju liikmeid, aga kõik selle ihu liikmed, kuigi neid on palju, on üks ihu, nõnda on ka Kristus.” (1Kr 12:12).

Seetõttu on tähtis üksmeelne koostöö kõigil tasanditel: lapsed, õpetajad, lapsevanemad, kogudus. Oluline on ühine arvamus, mis on saavutatud mõtete vahetamise käigus. Kodu ja kooli ühised väärtused aitavad vähendada eelarva-

musi ja möödarääkimisi. Ühis- vastutus hoiab mõtlemast vaid iseenda heaolule ja aitab saamisele lisaks mõelda ka andmisele.

Oleme oma kollektiivis teadvus- tanud, et oleme inimestena alati võrdsed, meil on lihtsalt erinevad ülesanded ja vastutus. Üks inime- ne ei pea olema spetsialist kõiges, meeskonna moodustabki see, et saame toetuda üksteise tugevus- tele.

Theodore Herman Albert Dreiser on öelnud: „Kui inimene tahab saada mingisugust rõõmu sellest üürikesest ajast, mis talle on antud elada, peab ta mõtlema sellele, kuidas muuta paremaks mitte üksnes oma elu, vaid ka teiste elu, sest rõõm enda ole- masolust sõltub rõõmusest, mida ta tunneb teiste pärast ja mida teised tunnevad tema pärast.”

Suhtume hoolivalt meid ümbritse- vasse

Elame selles universumis ühes kindlas kohas. See konkreetne koht kujundab meid ja me oleme selle koha nägu. Me ei saa rääki- da, et oleme head maailmakoda- nikud, kui oleme viletsad patri- oodid oma kodukoha suhtes, mis on meile antud elamiseks. Alles siis, kui me oma kodukohta hoi- ame, võime olla head maailmako- danikud. Igal juurtega inimesel on oma kodukohaga eriline side.

Inimene on looduse osa, ent oma tegevusega mõjutab ta loo- dust enda ümber. Inimese eluvi- isist ei sõltu mitte ainult tema enda ega teiste inimeste tervis ja hea- olu, vaid ka ümbritseva looduse

muutumine. Väga suur on inimese mõju loodusele just säästmist või raiskamist arvestades.

Selles maailmas elab inime- ne vaid üheainsa elu, seetõttu on oluline vaadata tänasest päevast kaugemale. Inimene on igavene olend ja see suurendab meie vas- tutust ja annab meie elule õiged mõtted. See asetab kõik, mida me päeva jooksul teeme või te- gemata jätame, seosesse kõrgema eesmärgiga. Tähtis on elada oma elu selles valguses.

Toetame inimese harmoonilist arengut (vaim, hing ja ihu)

Teoloog Uku Masing on öelnud, et inimesel on kolm arengusfääri: intellektuaalne areng, isiksuslik (personaalne) ehk sotsiaalne (mo- raalne) ehk enesetunnetuslik ehk kõlbeline areng ja füüsiline ehk psühhomotoorne areng.

Masing on rõhutanud, et sün- dides pole inimesel mingit vaim- set maailma, see kas tekib elu jooksul või ei teki.

Inimese areng peab olema ter- vik ja haarama nii hinge, vaimu kui ihu. Oma keha, oma meelte kaudu saab inimene teavet kau- nist loodusest, s.o välismaailmast. Oma hinge kaudu seostab ta asju enda olemasoluga, tunnetab ne- nde ilu ja tunneb neist rõõmu. Vaim avaldub inimeses siis, kui ta asju kõrvalseisjana vaatleb, nende olemust ja nähtuste seaduspära- sust mõistab. Toetame läbi erine- vate tegevuste, et inimese vaim, hing ja ihu saaks võrdselt arengu- võimalusi.

Paulus on kirjutanud, et kasva-

ge kõiksuguses Jumala tunnetuses ja kogemuses. Selles saame kasvada nii, et me suhtleme Jeesusega iga päev, mitte ainult pühapäeviti – vaid et Kristus oleks meie kaaslane, meie nõuandja ja õpetaja, kõikjal, kus me oleme. Vaimne kasvamine on nagu elukestev reis.

Kristlase elu on kasvamine ja selle eesmärk on täiusele jõudmine, loomispärasel tähenduses inimeseks saamine. Ka Jeesus on öelnud: “Olge täiuslikud nagu teie taevane Isa on täiuslik” (Mt 5:48). Kui võtame arengut kui liikumist täiuslikkuse poole, võime elada, lootes usaldusväärsemale tulevikule.

Jumal on maailma ja inimese loonud muutuvana ja arenevana. Arengu eesmärk ei saa kindlasti olla üksnes sotsiaalne edukus ja rikastumine.

Lapse arengu toetamine on kodu ja kooli koostöö

Perekond on esimene kool, kus vanemad on laste esmasel ja olulisemal õpetajal. Kaarli Koolis peetakse oluliseks, et lasteaed ja kool toetavad koostöös koduga laste harmoonilist arengut. Oskuste ja teadmiste kasvades tuleb lapsele kindlasti anda üha rohkem eakohast otsustusvabadust, lubades tal sealjuures teha ka vigu. Nii õpib laps vastutama, probleeme lahendama, oma vigadest järeldusi tegema.

Lasteaias ja koolis antav õpetus on lapsele olulised, kuid kodu kogetav mõjutab teda siiski kõige enam. Esmalt vaatab laps suunda otsides vanematele. Juhatuse leid-

mine sõltub kõigepealt sellest, kas vanemad ise on leidnud suuna oma elule. Lasteaed ja kool kujunevad vanemate toel turvaliseks kohaks, kus laps tahab, julgeb ja oskab olla.

Kool peegeldab alati teda ümbritsevat väärtusi. Iga laps kannab kooli tulles endaga kaasas kodu väärtustemaailma, mis võib kooli väärtustemaailmast erineda või olla sellega sarnane. Eeldame, et valides meie kooli, on vanem valmis aktsepteerima kooli väärtustemaailma, keskkonda ja kasvatuspõhimõtteid.

Tihedas koostöös kodu, kiriku ja ühiskonnaga luuakse koolis arendav ja turvaline keskkond uute teadmiste ja oskuste omandamiseks ning kindla väärtussüsteemi kujunemiseks, et tagada lapse toimetulek elus, panustades omandatud teadmisi ja oskusi nii enda kui kogu ühiskonna elu parendamiseks. Luuakse tingimused, kus suhted õpilaste, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ning teiste õpetuse ja kasvatusseotud osaliste vahel on üksteist austavad, avatud ja koostööle suunatud. Suhtume inimestesse eelarvamusteta, õiglaselt ja austades nende eneseväärikust ning isikupära.

Meie kooli heaolu ja maine sõltuvad igapäevastest meist

Kogu meie koolipere (eelkõige aga õpetajad ja ka õpilased) esindab ühiseid väärtusi nii koolis kui väljaspool. Meie väärtuste aluseks on kristlik maailmavaade. Usk on kristliku kõlbluse alus ning armas-

tus on selle sisu. Usk on vastuvõtmine, armastus on tagasiandmine. Kristlik kõlblus on armastuse teostumine.

Inimesel on kõlbeline vastutus kõige eest, mida ta mõtleb, räägib ja teeb. Peame pidevalt püüdlema ligimesearmastuse poole, samas aga õppima iga päev selgusele jõudma, milline tegu ühel või teisel juhul on ligimesearmastus. Arendame endas omadusi, nagu headus, kannatlikkus, mure teiste pärast, kaastunne, andestamisoskus.

Usk peab kaasa tooma häid vilju, häid tegusid ja kõike seda tuleb teha tasu nõudmata ja ootamata. Ei tohi kunagi teha kurja, ka siis, kui sellest võiks tõusta head.

Kõige esmane kooli maine kujundaja on õpetaja. Õpetajaametis juures on kõige tähtsam südameharidus. Õpetajatöö koosneb kahest komponendist – inimlikkus ja headus ühelt poolt ning teadmised ja tarkus teiselt poolt. Õpetajad loovad oma hoiakute, uskumuste ja väärtushinnangutega kooli õhkkonna, mis paistab ka väljapoole.

Kooli kogukonna ühine nägemus ja eesmärk on see, mis liidab ja edasi viib ning igal kogukonna liikmel on selles oma tähtis roll. Just ühine nägemus on see, mis loob ka välise kuvandi. On äärmiselt oluline, kuidas me ise oma kooli suhtume ja sellest räägime.

Toetume oma juurtele, aga samas oleme avatud uuele

Iga inimene annab suurema või

väiksema panuse inimkonna ajalukku. Jumal on ajaloo isand ja seetõttu oleme kõik osa Tema ajaloost. Väga oluline on näha ennast selles ajaloolises kontekstis. See annab identiteeditunde ja võimaldab korrastada oma olemist.

Jumal on maailma ja inimese loonud muutuvana ja arenevana. Kristlase elu on kasvamine ja selle eesmärk on täiusele jõudmine, loomispärasel tähenduses inimeseks saamine.

Me kanname endas emapiimaga saadud väärtusi, mille põhjal hindame iga uut kogemust. Need väärtused võivad ajas muutuda ja areneda, kuid jäävad oma põhioluliselt ikka samaks. Just nii püsivad vaimsed väärtused, areneb kultuur ja tekib ka teistel võimalus oma juurte juures püsida.

Oma tegemistes toetume kiriku aasta rütmile, väärtustades kiriku pärandit ja traditsioone ning koostööd kogudusega. Juured on meie jaoks perekond ja kodu oma väärtuste ja kogemustega, esivanemate pärand läbi rahvakultuuri ja traditsioonide. Meile antud pärand on meie rahvusliku identiteedi ja eneseväärikuse kandja ning meie ülesanne on see oma järeltulijatele põlvkondadele edastada. Vaimne pärand annab kogukonnale kultuuriidentiteedi, loob ühtsustunde eelmiste põlvkondadega ning meie kaasaegsetega, rikastab kultuuri ja toetab loovat mõtlemist.

Homsesse kanduvat pärandit loome täna ja praegu.

Oleme omaks võtnud elukestva arengu põhimõtte: inimese

areng algab sünnist ja kestab kogu tema teadliku elu, püüeldes vaimse täiuslikkuse suunas. Eriti oluline on see õpetajale.

Kogu meie kool on pidevalt arenev organisatsioon. Oluline on planeerimis- ja arendusprotsess, mis lähtub eelmiste perioodide põhjalikust analüüsist ja kus seatakse ühiselt uued eesmärgid. Piiblis on korduvalt rõhutatud pärandi tähtsust ja tuletatud meelde, et sündinud asjadest tuleb rääkida ka järeltulijatele põlvkondadele. Vähe kasu on sellest, kui me ainult teame mineviku fakte. Meil on vaja mineviku kogemustest õppida, teha omad järeldused ja otsused ning jätkata oma teed.

Vabadus eeldab piire

Vabadus on Jumala kingitud võime toimida või mitte toimida, teha seda või teist, ning nõnda korda saata teadlikke tegusid omaenda vastutusel. Mida enam teeb keegi head, seda vabamaks ta muutub. Vabadusega käib kaasas võimalus valida hea ja kurja vahel. Kurja valimine on vabaduse kuritarvitamine.

Vabadus teeb inimesed oma tegevuse eest vastutavaks sel määral, kuivõrd need on tahtlikud.

Õiguse vabadusele on igapäev, sest seda ei saa lahutada inimese väärikusest. Seetõttu tuleb seda õigust alati austada.

Peame oluliseks vabaduse – vastutuse suhet: vabadus olla mina ise tähendab anda ka teistele vabadus olla need, kes on nemad.

Teadvustame, et üheskoos teel

olemiseks on vaja ka ühiseid reegleid.

Lapse turvaliseks arenguks on vaja tasakaalu tegutsemisvabaduse ja seatud piiride vahel. Ühelt poolt ei tohiks me panna lapsele koormaks tema vanusele mittevastavat otsustamiskohustust, teisalt oskuste ja teadmiste kasvades tuleb lapsele kindlasti anda üha rohkem eakohast otsustusvabadust, lubades tal sealjuures teha ka vigu. Nii õpib laps vastutama, probleeme lahendama, oma vigadest järeldusi tegema.

Mida enam anname koolis õpilastele võimalusi ise valida ja otsustada, kaasa mõelda, oma arvamust välja öelda, esitada küsimusi, seda enam arendame neid iseloomuomadusi, mida me neis näha tahame.

Organisatsiooni seisukohast ei ole vajalik ega ka otstarbekas ehitada kooli struktuur ja toimimine üles käskudele, kontrollile ja karistusele. Kui inimesi ühendab ühine väärtussüsteem ja ühised põhimõtted, on ka usaldus enesestmõistetav ning igal töötajal võimalus ja vabadus teha oma vastutusala piires iseseisvaid valikuid.

Toetame õpetaja pidevat isiksuslikku ja professionaalset arengut

Kristlase elu on kasvamine ja selle eesmärk on täiusele jõudmine, loomispärasel tähenduses inimeseks saamine. Kristlase hingehariduses on oluline südametunnistuse kujundamine ja harimine. Peame pidevalt püüdlema ligime-

searmastuse poole, samas aga õp-
pima iga päev selgusele jõudma,
milline tegu ühel või teisel juhul
on ligimesearmastus. Arenda-
me endas omadusi, nagu headus,
kannatlikkus, mure teiste pärast,
kaastunne, andestamisoskus.

Inimese vaimne ehk intel-
lektuaalne areng kujutab endast
muutusi vaimsetes võimetes, nt
võimes konstruktiivselt mõelda,
arutleda, probleeme lahendada.
Toetame elukestva arengu põ-

himõtteid, mis on eriti olulised
õpetaja töös.

Et õpetaja tahaks ja saaks oma
tööd hästi teha, peab tal olema
kindel erialane vundament ja val-
misolek professionaalselt pide-
valt areneda, olla avatud uuele.
Enesearendamisega hoitakse ning
toetatakse ka laste arenguvajadu-
si, õpilaste arendamise võti on
õpetaja isiksus. Ka on oma eriala-
se arenguruumi määratlemine ja
sellega tegelemine väljakutse, mis

annab õpetajale meeldivat avasta-
misrõõmu. Lisaks erialaoskuste-
le on oluline koostöö- ja suhtle-
misoskuste täiendamine ning oma
teadmiste jagamine kolleegidega.
Õpetaja professionaalsus ja eeti-
lus, pühendumus ja südametun-
nistus panevad aluse ühiskonnas
õnneliku inimese ja väärrika põlv-
konna kujunemisele.

Kaarli Kooli
väärtuskasvatuse toimikond

Inglid, taevased saadikud

Misjonäridel pole kunagi kerge,
sest erinevate rahvastega kokku
puutudes tekib ikka ja jälle küsi-
musi, probleeme ja kultuurikon-
flikte. Kord satutakse vastuollu
kohaliku moraali, teinekord ritua-
alidega, vahel aga ei mõista võõ-
ra kultuuri esindajad teoloogide
keerulisi mõtteriänakuid.

Kui tavaliselt aitavad raskus-
test üle saada usuteemalised pil-
did, võivad mõnikord just need
tekitada uusi küsimusi ja kahtlusi.
Hiinasse saabunud usulevitajaid
tabaski ühe esimese probleemina
kohalike kainete ja asjalike ini-
meste küsimusteraha: „Miks on
inglid igal pildil isemoodi? Kas te
siis ise ei teagi, millised nad on?“

Kohtumisi inglitega

Kui järele mõelda, siis nii see
ongi, sest vaimse ja nähtamatu
olendina peab ingel end inimes-

tele ilmutades võtma mingi kuju
ja see pole alati ühesugune. Nende
nimetus tuleneb eesti keeleski
ladinakeelsest sõnast *angelus*, mis
toetub kreeka mõistele *angelos*.
Viimane on omakorda otsetõlge
heebreakeelsest sõnast *mal'ach*
(‘käskjalg’).

Seda mõistet kasutati taevas-
sõnumitoojate puhul, kes ilmuvad
vahel täiesti tavaliste meeste
kujul, kes kas söövad koos inimes-
tega (1Ms 18:8) või keelduvad
sellest hoopiski (Km 13:16). Nad
võivad rünnakut tõrjuda nagu ini-
mesed ja seega lihtsalt ukse kinni
tõmmata (1Ms 19:10), kuid või-
vad imet teha ja neidsamu vägi-
vallatsejaid pimedusega lüüa (1Ms
19:11). Jumala sõnumitoojate
ja käsutäitjatena võivad nad tuua
häid sõnumeid (1Ms 18:10) või
hoopiski hävitada (2Sm 24:16).

Nende taevasaadikute välimu-
se kohta annab piibel vaid nappe
andmeid. Palvetavale Korneeliu-
sele ilmus säravas rõivas mees (Ap

10:30) ning Markuse evangee-
liumi kohaselt oli Jeesuse üles-
tõusmise tunnistajaks olnud ingel
pikka valgesse kuube riietatud
nooruk (Mk 16:5). Ilmutusraa-
mat täpsustab, et seitsmel inglil
oli „üll puhas särav linane riie,
kuldvöödega võõtatud rinde alt“
(Ilm 15:6).

Siiski on inimnäolistes inglites-
ki mingit aukartustäratavat püha
jõudu. Seetõttu ütleb tulevase
sangari Simsoni ema oma mehele,
et kohtas pühameest, kel „oli nagu
Jumala ingli välimus, kartustära-
tav“ (Km 13:6). Veelgi jõulisem
on prohvet Taanieli poolt nähtud
mees, kellel olid „linased riided
seljas ja niuded võõtatud Uufase
kullaga. Ta ihu oli nagu krüso-
liit ja ta pale oli välgutaoline, ta
silmad olid nagu tulelondid, ta
käsivarred ja jalad hiilgasid vase
sarnaselt“ (Tn 10:5-6). Kõik see
muudab vajalikuks julgustuse ning
ingel pöörduki Maarja poole
sõnadega: „Ära karda“ (Lk 1:30).

Kas neil on tiivad?

Kuna igal reeglil on erandeid, siis näeb prohvet Sa-
karja oma nägemuses tavapärase mehekujuliste ing-
lite asemel kaht naist, kel „olid tiivad nagu haigrud
tiivad“ (Sk 5:9).

Jah, kas tõesti tiivad?! Kui kunstis on inglid ini-
mestest eristumiseks peaaegu alati tiivulised, siis
piiblitekstides seda reeglina ei mainita. Maa peale
tulnud inimkujulised inglid ei lenda, vaid ilmuvad ja
kaovad ning kasutavad vajadusel taevasse jõudmiseks
altarilt tõusvat leeki (Km 13:20) või isegi redelit
(1Ms 28:12).

Siiski esineb tiibadega olendeid ka piiblis, kus
nad esinevad prohvetite nägemustes ning oman-
davad vägagi üllatuslikke vorme. Nii ilmuvad He-
sekieli nägemuses ta vaimusilma ette olendid, kes
„olid inimese sarnased, aga igaühel oli neli nägu
ja igaühel oli neli tiiba. Nende jalad olid sirged ja
nende labajalad olid nagu vasika sõrad. [...] Neil olid
inimese käed tiibade all, neljas küljes“ (Hs 1:5–8).

Seevastu seeravitel oli Jesaja raamatu järgi kuus
tiiba: kahega peitsid nad oma nägusid, kahega kat-
sid jalgu ning kahega lendasid (Js 6:2). Kuna nende
nimetus tulenes heebrea sõnast „põlev“, kehastasid
nad jumaliku tulena Jumala täiuslikku pühadust,
millele inimesed – nagu tulele – liiga lähedale tulla
ei võinud.

Taevakooride hierarhia

Kuna neid olendeid nähti vaid Jumala trooni lähedal,
paigutas keskaegne ingliõpetus keerubid ja seeravid
taevakooride hierarhia tippu. Üldse olevat ingleid
üheksat liiki ning neid jaotati kolme gruppi. Kõrgei-
masse kuulusid lisaks eelnimetatutele veel aujärjed
(st. trooni hoidvad inglid), järgnesid ülemused, või-
mud ja väed (kurjaga võitlevad sõdalasinglid). Vaid
kõige tavalisemad inglid (valitsused, peainglid ja ing-
lid) suhtlesid inimkonnaga (pilt 1).

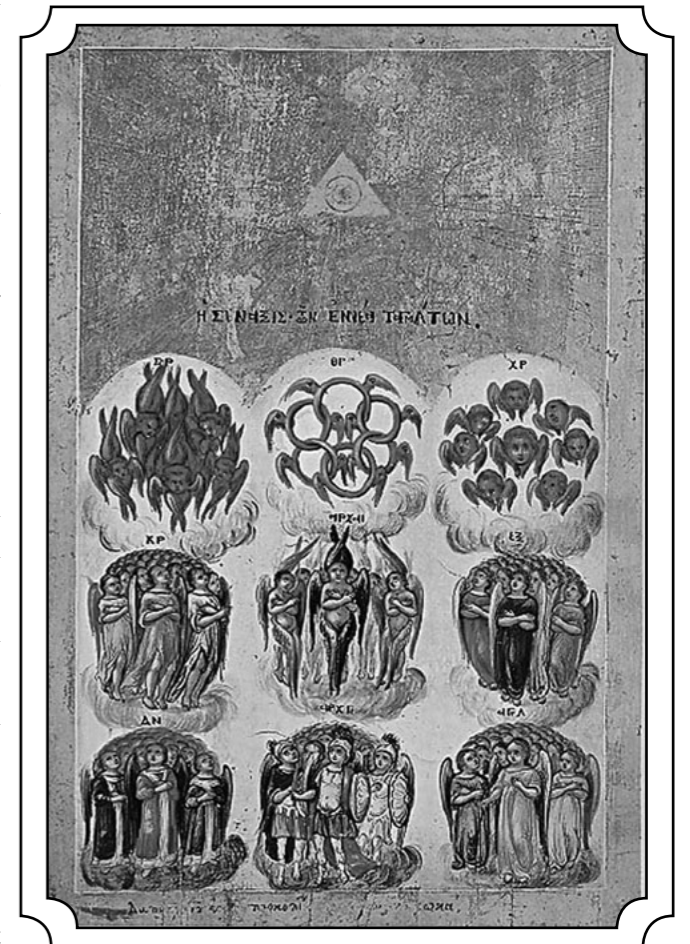
Kunstnike silme läbi

Paistab, et seda meelt on olnud ka kunstnikud, sest
nemad kujutavad tavaliselt ikka neid, kes meile lä-
hemad. Ja seda igaüks omal viisil, lähtudes oma hin-

gelaadist, usklikkusest ja ajastu maitsest. Ning veel
millestki tabamatust, mis on seotud vajadusega anda
kuju abstraktsetele mõistetele nagu ilu, jõud või arm-
mastus.

Kristlikku kunsti, mis tekkis katakombimaalide
näol, ilmusid inglid esmakordselt juba selle algus-
perioodil 3. sajandil, mil murti Vanast Testamen-
dist pärinev kõige elava kujutamise keeld. Piibli
kirjelduste järgi on tegemist realistlikult kujutatud
tiivutute noormeestega, kelle tõelist olemust mõis-
tame vaid loo konteksti teades (pilt 2).

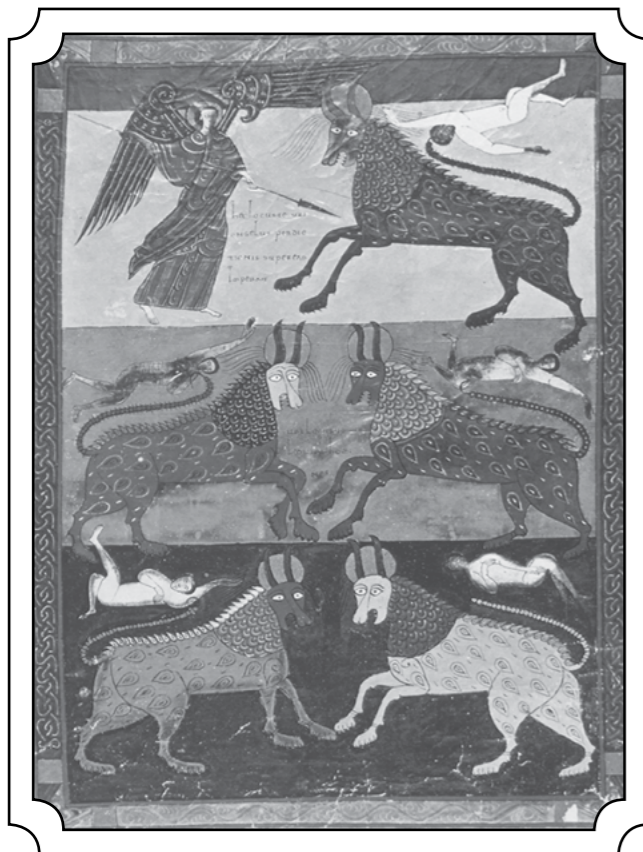
Pärast Rooma riigi lagunemist löid Euroopa
vallutanud barbarid täiesti uue, nii omaks võetud
kristlusel kui endisel hingelaadil põhineva kultuuri.
Selle mõju jätkus varakeskajalgi, luues relvastatud
ingleid-võitlejaid, kellest üksainuski suudab tõrjuda
tervet karja koletisi. Ja otse loomulikult on neil tii-
vad, et eristada neid inimesest, kes sellise vägiteoga
hakkama ei saaks (pilt 3).

Pilt 1 Tundmatu kreeka kunstnik.
Ikoon „Inglite hierarhia“. 18. saj ? Tempera

Pilt 2. Jaakobi unenägu. Rooma, Via Latina katakomb. 4. saj. Fresko (Itaalia)

Pilt 3. S. Isidore de Leone käsikiri. Miniatuur Johannese Ilmutuse raamatu teemadel. 11. saj algus. Pigmentvärvid (Hispaania)

Saksamaal seisis taevaste vägede juht, atleetliku kehaehitusega peaingel Miikael lausa eeskojas kiriku ukse kõrval. Tema ülesandeks oli tõrjuda deemooneid, kes võisid tollaste arusaamade kohaselt pattu teinud kirikuliste varjus pühakotta pugeda (pilt 4).

Pilt 4. Hohenzollern. Linnuse kabel. Reljeef „Püha Miikael lohet tapmas. Kolm kuningat Neitsi Maarjale ande toomas“. 1120. Kivi (Saksamaa)

Pilt 5. Seerav. Cefalù, katedraal. U 1150. Mosaiik (Itaalia)

Vahel tõusid kiriku võlvidele müstilised seeravid, kes kaitsesid püha ruumi ja sisendasid aukartust (pilt 5).

Uus ajastu, mil võimsaid katedraale kaunistati õrn-tundlike skulptuuridega, muutis inglid graatsiliseks ja naeratavaks. Jumala jõu ja kaitse asemel kehastasid nad tema armastust (pilt 6).

Pilt 6. Kuulutuse ingel. Reims, katedraal. U 1220. Kivi (Prantsusmaa)

Pilt 7. Stefan Lochner (u 1400/1410–1451). Jeesuse sünd. U 1445. Õli (Saksamaa)

Hiliskeskajal 15. sajandil muutsid inglid veelgi oma kuju, muutudes pisikeseks ja üliarmsaks. Sellistena mahtus neid pildile nii palju, et nad näivad olevat kõikjal. Nad viitasid Jumala kõikjalolekule ning olid samas märgiks Tema kõrgehaaravast headusest (pilt 7).

Veelgi suurema muutuse toob kaasa inglite „soovahetus“, sest nüüdsest võivad nad olla naised! See muutus on seda hämmastavam, et kuulsal Genti altaril on nad tiivutud ja kannavad rikkalikult dekoreeritud preestrirüüsid. Ning seda ühiskonnas, kus vaimulikeks olid vaid mehed (pilt 8)!

Kaunid naisinglid meeldisid kunstnikele jätkuvalt ka pärast seda suurt pööret, mille tõi endaga kaasa renessanss. Kuna vaimsete kõrval hakati üha enam hindama maiseid väärtusi, siis pakkusid sel-

Pilt 8. Jan van Eyck (u 1390–1441) ja Hubert van Eyck (u 1370–1426) Laulvad inglid. Genti altari detail. Gent, St Bavo katedraal. 1427–1429. Õli. (Belgia)

lised kord luige, kord paabulinnusulgedest tiibadega ülinaiselikud olevused vaatajatele nii silmailu kui vaatamismõnu.

Aga mitte kaua. Tõsisemaid teemasid tõstatav hislirenessans ehk manerism tõi kaasa uued tuuled „taevastes kõrgustes“ ning Hispaanias tegutsenud tõsiusklik Domenikos Theotokopoulos, hüüdnimega El Greco andis oma inglitele isegi Sakarja nägemusest pärinevad haigrusulgedest tiivad.

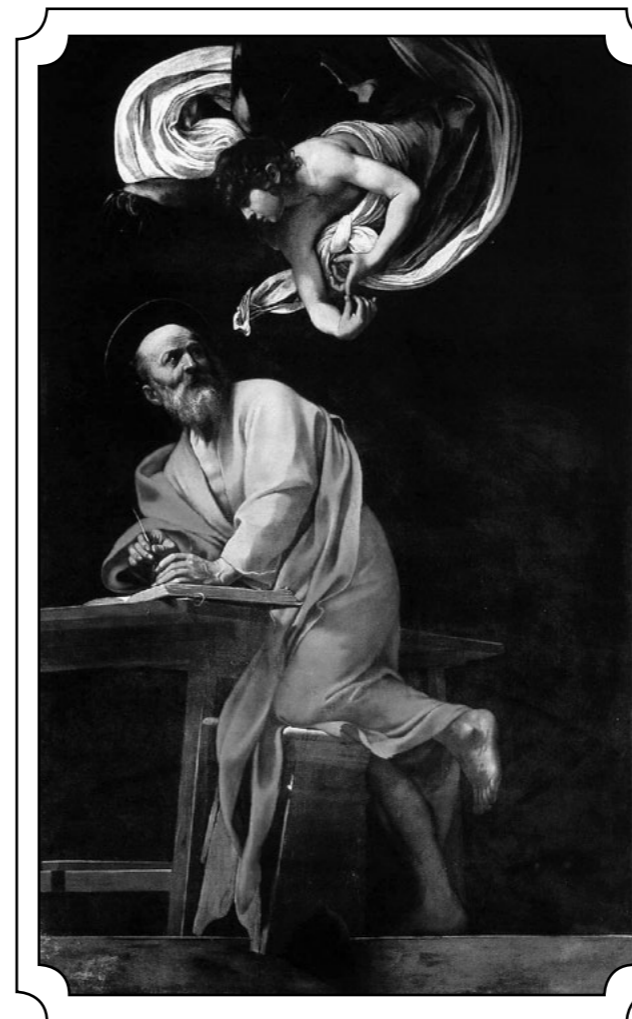

Pilt 9. El Greco (1541–1614 Toledo). Maarja kuulutus. 1570. Õli (Hispaania)

Usutavasti luges ta kreeklase seda kirjakohta oma emakeelsest piiblist. Nimelt oli katoliiklastel sellal piibli rahvakeelsete tõlgete lugemine keelatud, kreeka- ja ladinakeelne variant seevastu lubatud (Pilt 9).

Hoopis erinev on El Greco kaasaegse Caravaggio ingel. Selle rahutu hingega ja kohati vägivaldsegi kunstniku loomingu põhiteema on jumaliku jõu sekkumine inimese ellu. Kuid see leiab tema teostes alati vastupanu! Isegi evangelist Matteus on nõrkinud, kui tema hoogsat kirjatööd tuleb segama Keegi Ühalt. Lausa näppe loendamisel kasutades püüabki see Keegi pühameest veenda, et Jumal teab paremini, mida tulevasse evangeeliumi kirjutada tuleb (pilt 10).

Järgneval 17. sajandil ehk ajastul, mil mässu-meelset manerismi hakkab asendama elurõõmus barokk, leiab inimese suhe Jumalaga jälle tasakaalu. Ka Matteus on taltunud ning kuulab nüüd hoolega, mida inglil on talle öelda. Seejuures on Caravaggio

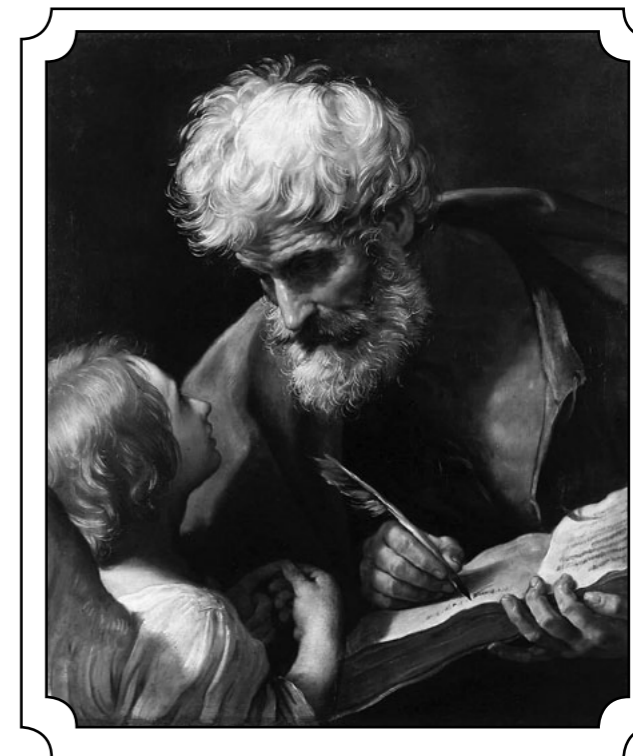

Pilt 10. Caravaggio (1571–1610). Püha Matteuse inspiratsioon. 1602. Õli (Itaalia)

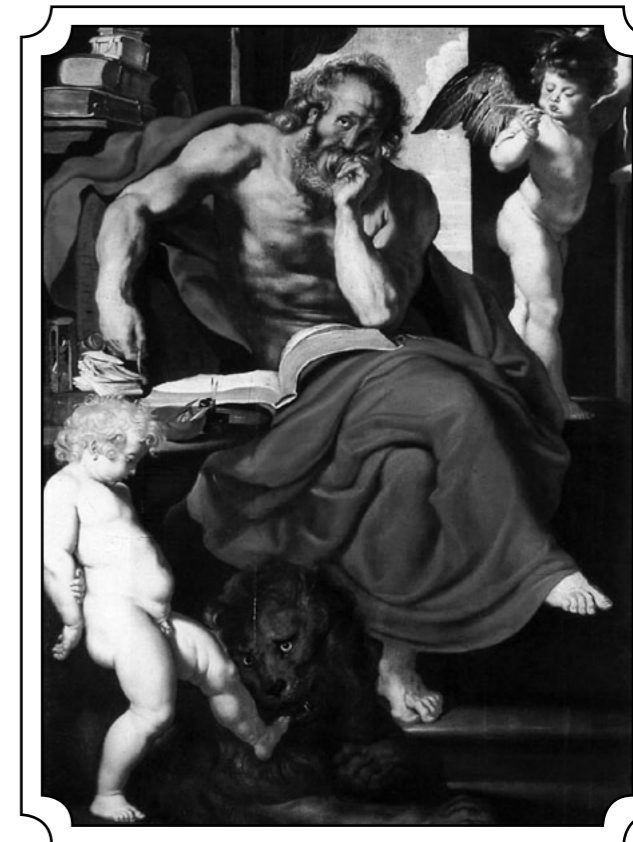
inglinoorukist saanud G. Reni maalil kena tütarlaps, usu „naiselik“ väärtuse – ligimesearmastuse – sümbol (pilt 11).

Kuulsal madalmaalasel P. P. Rubensil on inglilid saanud hoopiski prullakateks väikelasteks, kes piiblit kreeka keelest ladina keelde tõlkivat kirikuuisa kiusavad. Sellal kui mees parasjagu õiget sõna otsib, puhub üks vallatuke talle sulleotsast tinti näkku, teine torgib ajaviiteks tema taltsast lõvi varbaga (pilt 12).

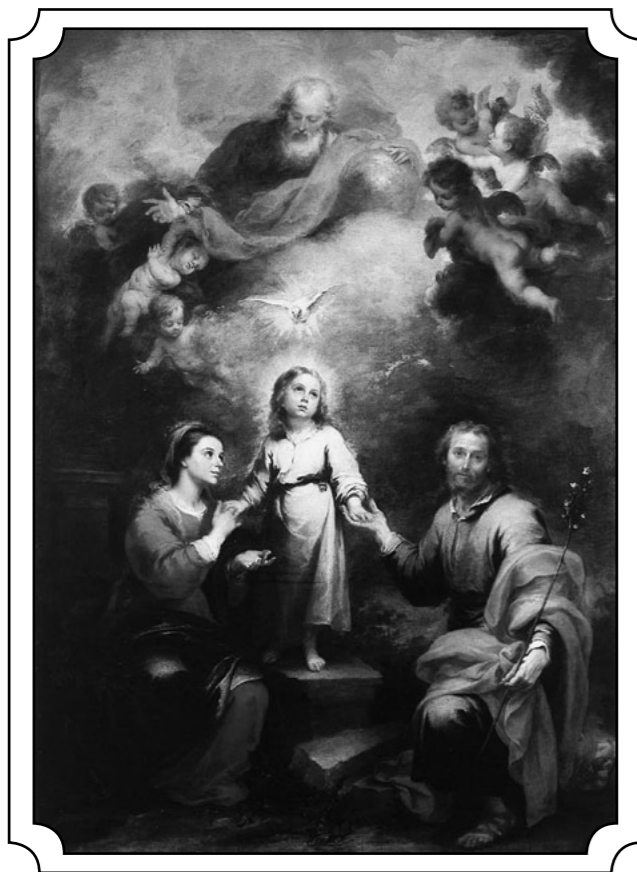
Sellised paljad tiivulised lapsukesed ilmusid kristlikku kunsti tegelikult antiiksetelt seinamaalidelt. Sellal nimetati neid erootideks ning nad olid armastusjumal Erose saatjatena armutunde allegooriad. Pühapiltidele jõudes said neist putod (it 'poisike') ning nende ülesanne oli – mis seal salata – tih-

Pilt 11. Guido Reni (1575–1642). Matteus ja ingel. U 1635–1640. Õli (Itaalia)

Pilt 12. Peter Paul Rubens (1577–1640). Püha Hieronymus. U 1608–1609. Õli (Flandria/Belgia)

Pilt 13. Bartolomé Esteban Murillo (1617–1682).
Püha perekond. 1675–1682. Õli (Hispaania)

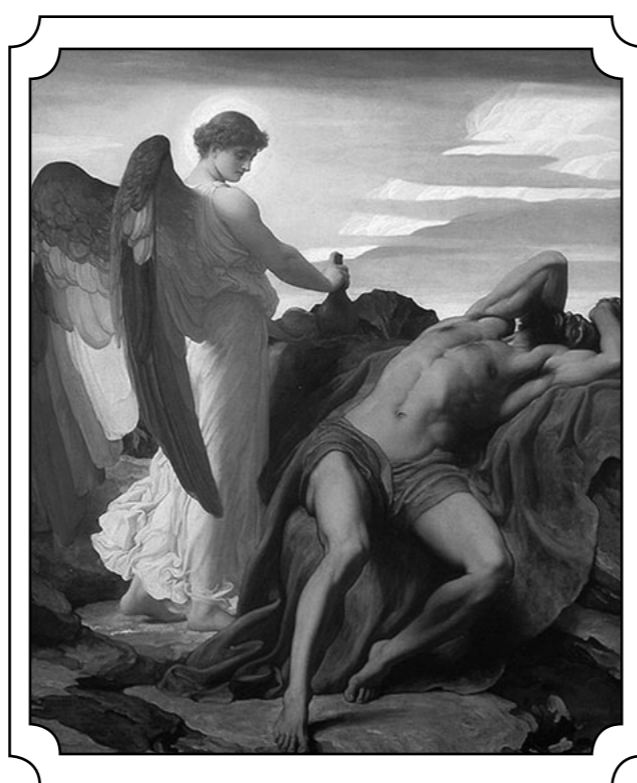
ti vaid pühapilti või kirikuruumi kaunistada. Oma lapselikult liigutava siiruse ja armsusega mõjusid nad siiski jumaliku ja inimliku headuse kehastustena. Teisalt nähti pilvede vahel ringi lendavaid beebisid kui surnud laste hingi, kes nüüd on leidnud taevase rahu (pilt 13).

18. sajandi esimesel ja teisel kolmandikul, mil kunstis valitses rafineeritud ja elegantne rokokoo, olid inglid samuti lapsukesed või siis vähemalt happed tütarlapsed.

Kuid ajad muutusid ning alates 18. sajandi lõpukümnenditest valitsev klassitsism võttis eeskujuks antiigi ranged selged jooned ning valged marmorikujud. Inglise muutusid pikaks ajaks skulptuuritaoliselt monumentaalseks (pilt 14).

Sajandi keskel tärnanud realism kujutas vaid kõike nähtavat ning keeldus kategooriliselt suhestumast nägemustega.

Uue stiili paralleelnähtus, ametlikult heakski-

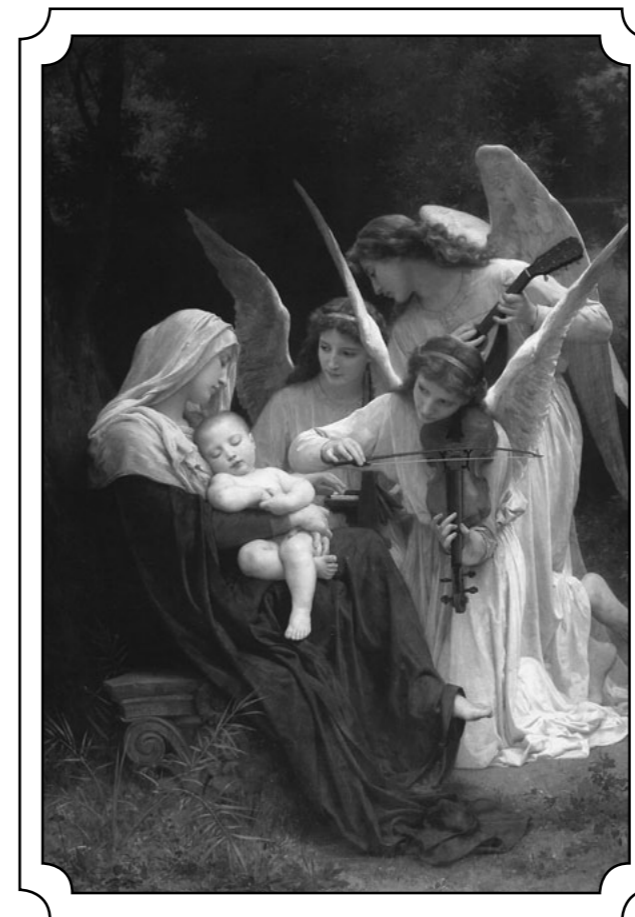
Pilt 14. Frederic Leighton (1830–1896).
Eelija kõrbes. 1878. Õli (Inglismaa)

detud akademism, pöördus aga lausa vastupidi idealiseerimisse ning lõi ülikaunite tütarlaste kujutisi. Kuna olulisem kui sisu oli kunstipärane vorm, siis kehastasid samad võrgutav-võluvad modellid kord alasti antiikjumalannasid, kord valgerüülisi ingleid ... (pilt 15).

Vastukaaluks üpris maistele tiivulistele leidis üks esimesi Ameerika mustanahalisi kunstnikke hoopis uutmoodi lahenduse. Tema pildil ingliti nagu polegi, on vaid valgus. Või näeb ingliti vaid Maarja (pilt 16)?

Veelgi suuremate ühiskondlike muutuste ja stiilide vaheldumise tõel endaga kaasa äsjamöödunud 20. sajand. Inglisekujutised, mis olid senini kunsti üks põhiteemasid, hakkavad modernismilaines üha enam taanduma. Juhul kui nad siiski ilmuvad, on nad osa kunstniku hingest.

Seda tõestab S. Dali, sürrealist, kelle sooviks oli kujutada iseenda alateadvust. Paistab, et tema ingel on loodud tulest, meenutades meile Jeesuse sõnu: „Tuld olen ma tulnud viskama maa peale“ (Lk 12:49). Ja tal ei olegi nägu! Võib-olla varjab ta seda meie eest nagu Vana Testamendi Jumal, kes ütles

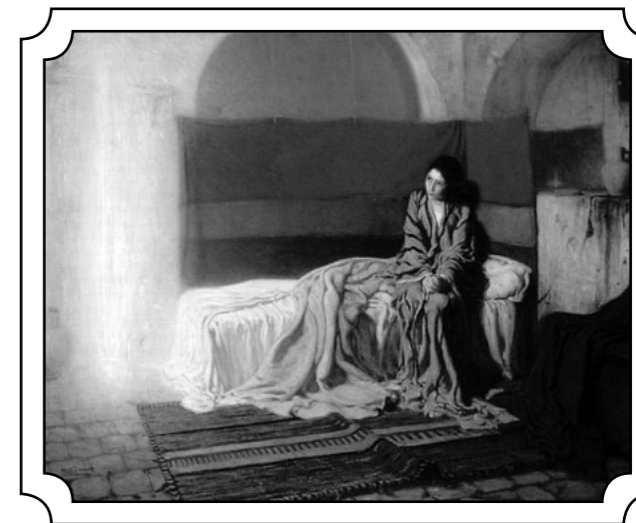
Pilt 15. William Adolphe Bouguereau (1825–1905).
Inglite laul. 1881. Õli (Prantsusmaa)

Mooseselegi: „Mu palet ei tohi keegi näha!“ (2Ms 33:23) (pilt 17).

Aga tänapäev? Arvutiajastu? Ratsionaalse mõtleviisi triumfikäik? Paistab, et selles maailmas pole inglitele enam kohta ja ometi nad jäävad meie juurde ka nüüd.

Kui energia jäävuse seadus ütleb, et see ei teki ega kao, vaid muutub, siis sama on ingliskujutistega. Needki vaid muutuvad, pakkudes iga ajastu inimestele just seda, mida nemad igatsevad. Ja seda isegi siis, kui nende väline kuju on oma pikal teel muutunud mehest naiseks, naisest lapseks ja lapsest vaid aimatavate tiibadega pisut koomiliseks koorilauljaks. Kuid samas, miks mitte – kui Jumal ise sai inimeseks, siis võib selleks saada ka ingel (pilt 18)?

Anu Allikvee
Kadrioru kunstimuseumi kuraator

Pilt 16. Henry Ossawa Tanner (1859–1937).
Maarja kuulutus. 1898. Õli (USA)

Pilt 17. Salvador Dali (1904–1989).
Ingel profiilis. 1956. Akvarell (Hispaania)

Pilt 18. Laulvad inglid. 21. saj algus. Keraamika (USA)

